

DEPARTAMENTO DE ARTES PLÁSTICAS

I.E.S. FIN DO CAMIÑO
FISTERRA (A CORUÑA)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA 2021-2022

Valores Éticos (VE)

XUNTA DE GALICIA

CONSELLERÍA DE CULTURA, EDUCACIÓN
E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA

I.E.S. Fin do Camiño

Rúa do Voluntariado, 18

15155 - Fisterra (A Coruña)

Tf - 881 960 528 · Fax - 881 960 534

e-mail - ies.findocamino@edu.xunta.es

SUMARIO

Departamento de Artes Plásticas	4
Introdución e contextualización	5
Introdución	5
Contextualización	7
Contribución da materia ás competencias clave	10
Comunicación lingüística (CCL)	10
Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT)	13
Competencia dixital (CD)	17
Aprender a aprender (CAA)	19
Competencias sociais e cívicas (CSC)	21
Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)	24
Conciencia e expresións culturais (CCEC)	26
Concreción	28
Obxectivos xerais da etapa	29
Concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable	31
1º ESO	32
2º ESO	41
3º ESO	48
4º ESO	56
Concrecións metodolóxicas que require a materia	64
Materiais e recursos didácticos	66
Criterios de avaliación, cualificación e promoción do alumnado	67
Resumo dos criterios de cualificación	69

Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente	70
Plan de recuperación de pendentes	72
Actividades para o alumnado coa materia de 1º ESO pendente	73
Actividades para o alumnado coa materia de 2º ESO pendente	74
Actividades para o alumnado coa materia de 3º ESO pendente	75
Procedementos de acreditación de coñecementos necesarios	76
Avaliación inicial do alumnado	77
Medidas de atención á diversidade	78
Elementos transversais	80
Concreción	81
Actividades complementarias e extraescolares	82
Avaliación da Programación Didáctica	83
Contribución ao Proxecto Lector	84
Contribución ao plan de integración das TIC	85
Información ao alumnado	86
Medidas específicas en resposta á pandemia da COVID-19	88
Medidas metodolóxicas	88
Plan de reforzo e recuperación	88
Escenarios en función da situación sanitaria	89

Departamento de Artes Plásticas

Departamento unipersoal

Xefe de Departamento - Bertalan Kvisz

Índice da materia por cursos

- 1º ESO Valores Éticos (VE)
- 2º ESO Valores Éticos (VE)
- 3º ESO Valores Éticos (VE)
- 4º ESO Valores Éticos (VE)

Docentes, materias e grupos

- Bertalan Kvisz
 - VE de 1º ESO. Grupo A
 - VE de 2º ESO. Grupo A
 - VE de 3º ESO. Grupo A
 - VE de 4º ESO. Grupo A

Fisterra, a 15 de setembro de 2021

Introdución e contextualización

Introdución

A materia de Valores Éticos ten como obxectivo básico orientar o alumnado adolescente na es-colla do seu proxecto de vida persoal. A orientación de Valores Éticos permitirá que ese proxec-to se vaia enchendo de xeito acorde coa racionalidade práctica. Isto supón que o proxecto, por racional, vai requirir virtudes intelectuais como o rigor, a coherencia, a honradez intelectual ou o apego á realidade. Pola dimensión práctica desa racionalidade, o proxecto requirirá que o alumnado vaia construíndo, desde a reflexión, un código ético de valores e normas que deter-minarán as súas decisións para guiar a súa conduta de tal xeito que realce a súa dignidade per-soal e, ao mesmo tempo, permita a súa realización plena e feliz como persoas e a promoción de relacións sociais marcadas polo recoñecemento das outras persoas, o respecto cara a elas, e pola finalidade de alcanzar cotas cada vez maiores de xustiza, tanto no nivel máis próximo á persoa como no nivel global.

No plano didáctico, Valores Éticos contribúe á consecución das competencias clave. Resulta evidente que o obxectivo de alcanzar maiores competencias sociais e cívicas está na súa pro-pia constitución como materia. Pero a reflexión ética tamén require a posta en práctica da com-petencia comunicación lingüística, pola necesidade de rigor e claridade na exposición das pro-pias ideas, e da capacidade dialóxica para comprender os puntos de vista alleos e aprender de-les. Tamén resulta indispensable fomentar tanto a competencia de aprender a aprender como a de sentido da iniciativa e espírito emprendedor, pois ambas inciden na necesidade de crece-mento persoal, tanto na orde do exercicio dos procesos cognitivos como na do aprecio pola cre-atividade, o sentido crítico e o non-estancamento. Para a reflexión ética, ademais, é necesario coñecer e dialogar con pensadores/as que, coas súas teorías antropolóxicas, éticas e políticas, foron moldeando tanto a nosa cultura como os valores de respecto, non-violencia, liberdade, igualdade entre as persoas, solidariedade e pluralismo; valores que son o corazón da Declara-ción Universal dos Dereitos Humanos (DUDH). É desde eses valores como tamén se analiza o traballo científico e tecnolóxico, polo que tamén se traballa a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, non desde unha perspectiva substantiva, pero si desde a análise da actividade científico-tecnolóxica como actividade que debe ser acorde a va-lores éticos universais, tanto nos seus procedementos como nos resultados que dela se poidan obter. Por último, a materia préstase a desenvolver nos alumnos e nas alumnas, tanto en traba-llos colaborativos como en tarefas individuais, a competencia dixital, que lles permita acceder e seleccionar información, procesala e plasmar as súas creacións en produtos cunha innegable capacidade para a comunicación.

Apúntase, tamén, a oportunidade que brinda a materia para pór en práctica metodoloxías di-dácticas activas e contextualizadas que faciliten a participación do alumnado en traballos coo-perativos, a realización de tarefas, a aprendizaxe baseada en problemas, o estudo de casos, o

traballo por retos, etc., metodoloxías todas elas que lle confiren ao alumnado o papel de axente activo da súa propia formación.

Poucas materias afondan no tratamento dos elementos transversais do currículo como a de Valores Éticos, tendo algún deses elementos, como a educación cívica e constitucional, como parte nuclear, e necesitando o concurso dos outros, como a comprensión de lectura, a corrección na expresión oral e escrita, o uso de ferramentas para a comunicación audiovisual e outros elementos de TIC, ou a aposta polo emprendemento como antítese do estancamento e a pasividade. Pero, ademais, na materia abórdanse temas como o desenvolvemento sustentable, o abuso e o maltrato de persoas con discapacidade, ou o fomento da igualdade de oportunidades, porque nestes e en outros é a reflexión ética a quen ten que orientar a nosa conduta.

O currículo da materia está estruturado en seis bloques temáticos con enfoques, perspectivas e niveis de fondura diferente. Son os seguintes:

- A dignidade da persoa.
- A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais.
- A reflexión ética.
- A xustiza e a política.
- Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos.
- Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.

As diferenzas entre bloques e o ter en conta os diversos momentos do desenvolvemento cognitivo do alumnado nesta etapa foron os motivos determinantes de que, no currículo do primeiro ciclo, os alumnos e as alumnas de primeiro de ESO traballen o referido á personalidade e á súa constitución, a ineludibilidade dos problemas morais e a introdución á reflexión ética e política. En segundo de ESO abórdanse as achegas que, no campo da reflexión moral, fixeron os/as grandes pensadores/as e filósofos/as da historia, así como as conexións necesarias entre o campo da ética, o do dereito e o da política; conexións nas que o concepto de xustiza ocupa un papel central. En terceiro de ESO, curso final do ciclo, os temas atinxen á configuración da vida social e política, pondo como criterio ético básico dunha sociedade xusta o respecto á DUDH e os valores que a conforman, e vendo que tanto a Constitución Española como o Estatuto de Autonomía de Galicia se axustan a este criterio e o enriquecen. No cuarto curso da etapa retómase xa, pero desde un nivel de afondamento superior, todos os temas que foron xurdindo nos cursos previos, tendo como horizonte que o alumnado, ao final da etapa, estea xa capacitado para levar a cabo o proxecto máis importantes de aqueles nos que se embarcarán: o dunha vida persoal e social digna e satisfactoria.

A materia de Valores Éticos debe contribuír a desenvolver dous aspectos fundamentais da formación, estreitamente relacionados entre si: o pensamento e a acción.

- O proceso de **pensamento** é un medio de planificar a **acción** coa que superar os obstáculos entre a realidade presente e a proxectada.

- O horizonte é acadar cidadáns autónomos, con capacidade crítica: capaces de moverse entre o exceso de información que nos rodea; competentes na recepción e emisión de mensaxes nos distintos canais (blogs, redes sociais, páxinas web, periódicos, libros...) e linguaxes (oral, escrito, visual, multimedia...) e, se o considerasen oportuno, pasar á acción de transformación do seu entorno, sempre guiados por valores éticos sólidos.

Contextualización

Centro

IES Fin do Camiño

Situación

Situado en **Fisterra**, cuxo nome procede do latín *finis terrae*, fin da terra; e punto final tamén do **Camiño de Santiago**. A singularidade xeográfica de Fisterra cativou dende antigo a multitude de persoas que anhelaban asomarse á fin do mundo, *onde a terra acaba e o mar comeza* ou polo menos así o creron as lexións romanas ao contemplar o afundimento do sol nas súas augas.

Antigos xeógrafos grecorromanos sitúan aquí o **Promontorium Nerium** e o **Ara Solis**, o altar de culto ao sol, construído polos fenicios e que, segundo din as lendas, o mesmo **Apóstolo Santiago** fixo destruír ao pouco tempo.

A singularidade de Fisterra xorde das moitas lendas que envolven a estas terras, nas que se entrelazan temas relixiosos, marítimos e elementos pétreos. Entre elas destacan a do Ara Solis, Ermida de San Guillerme, Orca Vella, Pedras Santas, Santo Cristo de Fisterra e a Cidade de Dugium entre outras. Grazas á memoria da xente deste lugar, estas lendas seguen vivas, cativando, xunto ás marabillosas vistas que Fisterra posúe, a todo aquel que se asoma a visitar a **Fin do Mundo**.

O pobo de Fisterra, está formado por un núcleo antigo crecido en anfiteatro sobre o porto. As súas casas e estreitas rúas son dun gran tipismo e orixinalidade. No centro atópase a Praza de Arasolis, nas aforas, de camiño ao faro, atopamos o monumento máis interesante da vila: a **Igrexa de Santa María das Areas** e dentro do conxunto histórico da vila destaca tamén o **Castelo de San Carlos**.

O seu porto é o maior lugar de actividade do pobo e a súa lonxa a primeira lonxa turística de Galicia. A frota está formada por pequenos barcos de baixura que utilizan diversas artes de pesca coma o palangre, nasas, betas, etc. A calquera hora do día que paseemos polo porto, atopamos mariñeiros que van ou veñen de pescar, reparando as súas redes ou na lonxa poxando polo peixe. O sector pesqueiro é un dos máis tradicionais do pobo. A boa calidade do **peixe e marisco** que hai na zona fai que os produtos teñan unha gran demanda nos mercados.

A vexetación herbácea sobrevive a duras penas nun terreo azoutado por fortes ventos e forte salinidade. Aínda así progresan os breixos húmidos de *Erica tetralix* e *Erica ciliaris*, breixos secos, orquídeas, xestas (algunha endémica de Galicia), centáureas, plantas de acantilado coma Armenia e algunha plantación de pino e eucalipto. A vexetación adaptada ao complexo dunar que adorna a Praia do Rostro, unha das máis salvaxes do litoral galego, presenta a vexetación psamófila posiblemente mellor conservada de Galicia.

Fisterra é un extraordinario enclave para a observación do paso migratorio de multitude de aves mariñas que ademais buscan refuxio e repouso nos areas e enseadas pantanosas entre as praias do Rostro e Langosteira. Os illotes rochosos, coma os das Illas Lobeiras, albergan unha importante colonia de gaivota arxétea, gaivota sombría, patiamarela e corvo mariño moñado.

Centros adscritos

- CEIP Mar de Fóra (Fisterra)
- CEIP Areouta (Sardiñeiro)

Ensinanzas que oferta o centro

- Ensino Secundario Obrigatorio (ESO)

Características singulares

Centro pequeno, neste momento por debaixo de 100 alumnos, o que permite coñecer ben a todos os discentes e o medio socio-económico e familiar que habitan.

Fisicamente enclavado nunha paraxe singular tanto pola súa situación xeográfica como polo seu entorno natural, a 600m da praia Mar de Fora no Océano Atlántico e a 400m da praia Langosteira na ría de Corcubión.

Alumnado

Características socioeconómicas

As principais actividades económicas da poboación son o mar (principalmente a pesca) e o turismo (principalmente a hostalería), e en menor medida a actividade agropecuaria.

Poboación inmigrante

A presenza de poboación estranxeira con fillos en idade escolar é escasa en Fisterra. A principios do século XXI comezou o incremento debido a dúas dinámicas: por unha banda a inmigración económica, principalmente procedente do norte de África, adicada a actividades pesqueiras e que ocasionalmente traen as súas familias e escolarizan aos seus fillos no centro; e por outra banda o asentamento por razóns espirituais ligadas ao Camiño de Santiago que non soen traer fillos en idade escolar. Actualmente hai un estudante inmigrante matriculado no centro

nesta materia que non ten especiais problemas coa lingua, non así cos estudos, xa que leva residindo no pobo dende unha idade moi temperá.

Alumnado con NEAE no curso actual

Tódolos anos hai matriculado no centro alumnado con Necesidades Específicas de Apoio Educativo (NEAE), principalmente trastornos relacionados con déficit de atención e hiperactividade (TDAH) ou afeccións relacionadas co trastornos do espectro autista de carácter leve a moderado, máis algún diagnosticado como de altas capacidades, pero dadas as características do alumnado e da materia non soe ser necesaria a aplicación de medidas extraordinarias, resolvéndose na maioría dos casos a problemática coa atención individualizada e o reforzo educativo.

Contribución da materia ás competencias clave

En liña coa Recomendación 2006/962/EC, do 18 de decembro de 2006, do Parlamento Europeo e do Consello, sobre as competencias clave para a aprendizaxe permanente —incorpórase a clasificación e denominación das definidas pola Unión Europea— considerándose que:

As competencias clave son aquelas que todas as persoas precisan para a súa realización e o seu desenvolvemento persoal, así como para a cidadanía activa, a inclusión social e o emprego.

Comunicación lingüística (CCL)

A competencia en comunicación lingüística é o resultado da acción comunicativa dentro de prácticas sociais determinadas, nas cales o individuo actúa con outros interlocutores e a través de textos en múltiples modalidades, formatos e soportes. Estas situacións e prácticas poden implicar o uso dunha ou de varias linguas, en diversos ámbitos e de maneira individual ou colectiva. Para isto o individuo dispón do seu repertorio plurilingüe, parcial, pero axustado ás experiencias comunicativas que experimenta ao longo da vida. As linguas que utiliza puideron ter vías e tempos distintos de adquisición e constituír, por tanto, experiencias de aprendizaxe de lingua materna ou de linguas estranxeiras ou adicionais.

Esta visión da competencia en comunicación lingüística vinculada con prácticas sociais determinadas ofrece unha imaxe do individuo como axente comunicativo que produce, e non só recibe, mensaxes a través das linguas con distintas finalidades. Valorar a relevancia desta afirmación na toma de decisións educativas supón optar por metodoloxías activas de aprendizaxe (aprendizaxe baseada en tarefas e proxectos, en problemas, en retos...), xa sexan estas na lingua materna dos estudantes, nunha lingua adicional ou nunha lingua estranxeira, fronte a opcións metodolóxicas máis tradicionais.

Ademais, a competencia en comunicación lingüística representa unha vía de coñecemento e contacto coa diversidade cultural que implica un factor de enriquecemento para a propia competencia e que adquire unha particular relevancia no caso das linguas estranxeiras. Por tanto, un enfoque intercultural no ensino e na aprendizaxe das linguas implica unha importante contribución ao desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística do alumnado.

Esta competencia é, por definición, sempre parcial e constitúe un obxectivo de aprendizaxe permanente ao longo de toda a vida. Por isto, para que se produza unha aprendizaxe satisfactoria das linguas é determinante que se promovan uns contextos de uso de linguas ricos e variados, en relación coas tarefas que se deben realizar e os seus posibles interlocutores, textos e intercambios comunicativos.

A competencia en comunicación lingüística é extremadamente complexa. Baséase, en primeiro lugar, no coñecemento do compoñente lingüístico. Pero, ademais, como se produce e desenvol-

ve en situacións comunicativas concretas e contextualizadas, o individuo necesita activar o seu coñecemento do compoñente pragmático-discursivo e sociocultural.

Esta competencia precisa da interacción de distintas destrezas, xa que se produce en múltiples modalidades de comunicación e en diferentes soportes. Desde a oralidade e a escritura até as formas máis sofisticadas de comunicación audiovisual ou mediada pola tecnoloxía, o individuo participa dun complexo entramado de posibilidades comunicativas grazas ás cales expande a súa competencia e a súa capacidade de interacción con outros individuos. Por isto, esta diversidade de modalidades e soportes require dunha alfabetización máis complexa, recollida no concepto de alfabetizacións múltiples, que permita ao individuo a súa participación como cidadán activo.

A competencia en comunicación lingüística é tamén un instrumento fundamental para a socialización e o aproveitamento da experiencia educativa, por ser unha vía privilexiada de acceso ao coñecemento dentro e fóra da escola. Do seu desenvolvemento depende, en boa medida, que se produzan distintos tipos de aprendizaxe en distintos contextos, formais, informais e non formais. Neste sentido, é especialmente relevante no contexto escolar a consideración da lectura como destreza básica para a ampliación da competencia en comunicación lingüística e a aprendizaxe. Así, a lectura é a principal vía de acceso a todas as áreas, polo que o contacto cunha diversidade de textos resulta fundamental para acceder ás fontes orixinais do saber. Por isto, onde manifesta a súa importancia de forma máis patente é no desenvolvemento das destrezas que conducen ao coñecemento dos textos literarios, non só na súa consideración como canon artístico ou na súa valoración como parte do patrimonio cultural, senón sobre todo, e principalmente, como fonte de desfrute e aprendizaxe ao longo da vida.

Desde esta perspectiva, é recomendable que o centro educativo sexa a unidade de acción para o desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística. Neste sentido, actuacións como o deseño dun proxecto lingüístico de centro que forme parte do propio proxecto educativo de centro, un plan lector ou unhas estratexias para o uso da biblioteca escolar como espazo de aprendizaxe e desfrute permiten un tratamento máis global e eficaz da competencia en comunicación lingüística nos termos aquí expresados.

A competencia en comunicación lingüística inscríbese nun marco de actitudes e valores que o individuo pon en funcionamento: o respecto ás normas de convivencia; o exercicio activo da cidadanía; o desenvolvemento dun espírito crítico; o respecto aos dereitos humanos e o pluralismo; a concepción do diálogo como ferramenta primordial para a convivencia, a resolución de conflitos e o desenvolvemento das capacidades afectivas en todos os ámbitos; unha actitude de curiosidade, interese e creatividade cara á aprendizaxe e o recoñecemento das destrezas inherentes a esta competencia (lectura, conversa, escritura...) como fontes de pracer relacionadas co desfrute persoal e cuxa promoción e práctica son tarefas esenciais no reforzo da motivación cara á aprendizaxe.

En resumo, para o adecuado desenvolvemento desta competencia resulta necesario abordar a análise e a consideración dos distintos aspectos que interveñen nela, debido á súa complexidade. Para isto, débese atender aos cinco compoñentes que a constitúen e ás dimensións en que se concretan:

- O compoñente lingüístico comprende diversas dimensións: a léxica, a gramatical, a semántica, a fonolóxica, a ortográfica e a ortoépica, entendida esta como a articulación correcta do son a partir da representación gráfica da lingua.
- O compoñente pragmático-discursivo comprende tres dimensións: a sociolingüística (vinculada coa adecuada produción e recepción de mensaxes en diferentes contextos sociais); a pragmática (que inclúe as microfuncións comunicativas e os esquemas de interacción), e a discursiva (que inclúe as macrofuncións textuais e as cuestións relacionadas cos xéneros discursivos).
- O compoñente sociocultural inclúe dúas dimensións: a que se refire ao coñecemento do mundo e a dimensión intercultural.
- O compoñente estratéxico permite ao individuo superar as dificultades e resolver os problemas que xorden no acto comunicativo. Inclúe tanto destrezas e estratexias comunicativas para a lectura, a escritura, a fala, a escoita e a conversa, como destrezas vinculadas co tratamento da información, a lectura multimodal e a produción de textos electrónicos en diferentes formatos; así mesmo, tamén forman parte deste compoñente as estratexias xerais de carácter cognitivo, metacognitivo e socioafectivas que o individuo utiliza para comunicarse eficazmente, aspectos fundamentais na aprendizaxe das linguas estranxeiras.
- O compoñente persoal que intervéñ na interacción comunicativa en tres dimensións: a actitude, a motivación e os trazos de personalidade.

Valores Éticos contribúe a adquisición desta competencia de forma fundamental, xa que esta é a linguaxe propia da filosofía. Poderíamos, de tódolos xeitos, destacar os seguintes aspectos:

- Comprensión oral e escrita.
 - Comprender o **sentido dos textos** escritos e orais.
 - Manter unha actitude favorable cara á lectura.
- Expresión oral e escrita.
 - Expresar oralmente con corrección, adecuación e coherencia as súas ideas.
 - Utilizar o **vocabulario adecuado**, as estruturas lingüísticas e as normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos e orais.
 - Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou en materias diversas.
- Civismo na comunicación.
 - Respetar as **normas de educación** na comunicación en calquera contexto: quen da de palabra, escoita atenta ao interlocutor...
- Comunicación noutras linguaxes.

- Manexar elementos de comunicación non verbal, ou en diferentes rexistros, nas diversas situacións comunicativas.
- Entender o contexto sociocultural da lingua, así como a súa historia para usar mellor a devandita lingua.
- Utilizar os coñecementos sobre a lingua para buscar información e ler textos de diversos orixes.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT)

A competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía inducen e fortalecen algúns aspectos esenciais da formación das persoas que resultan fundamentais para a vida.

Nunha sociedade onde o impacto das matemáticas, as ciencias e as tecnoloxías é determinante, a consecución e sustentabilidade do benestar social esixe condutas e toma de decisións persoais estreitamente vinculadas á capacidade crítica e á visión razoada e razoable das persoas. A isto contribúen a competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.

A competencia matemática

A competencia matemática implica a capacidade de aplicar o razoamento matemático e as súas ferramentas para describir, interpretar e predicir distintos fenómenos no seu contexto.

A competencia matemática require de coñecementos sobre os números, as medidas e as estruturas, así como das operacións e as representacións matemáticas, e a comprensión dos termos e conceptos matemáticos.

O uso de ferramentas matemáticas implica unha serie de destrezas que requiren a aplicación dos principios e procesos matemáticos en distintos contextos, xa sexan persoais, sociais, profesionais ou científicos, así como para emitir xuízos fundados e seguir cadeas argumentais na realización de cálculos, a análise de gráficos e representacións matemáticas e a manipulación de expresións alxébricas, incorporando os medios dixitais cando sexa oportuno. Forma parte desta destreza a creación de descricións e explicacións matemáticas que levan implícitas a interpretación de resultados matemáticos e a reflexión sobre a súa adecuación ao contexto, ao igual que a determinación de se as solucións son adecuadas e teñen sentido na situación en que se presentan.

Trátase, por tanto, de recoñecer o papel que desempeñan as matemáticas no mundo e utilizar os conceptos, procedementos e ferramentas para aplicalos na resolución dos problemas que poidan xurdir nunha situación determinada ao longo da vida. A activación da competencia matemática supón que o aprendiz é quen de establecer unha relación profunda entre o coñecemento conceptual e o coñecemento procedemental, implicados na resolución dunha tarefa matemática determinada.

A competencia matemática inclúe unha serie de actitudes e valores que se basean no rigor, o respecto aos datos e a veracidade.

Así pois, para o adecuado desenvolvemento da competencia matemática resulta necesario abordar catro áreas relativas aos números, á álgebra, á xeometría e á estatística, interrelacionadas de formas diversas:

- A cantidade: esta noción incorpora a cuantificación dos atributos dos obxectos, as relacións, as situacións e as entidades do mundo, interpretando distintas representacións de todas elas e xulgando interpretacións e argumentos. Participar na cuantificación do mundo supón comprender as medicións, os cálculos, as magnitudes, as unidades, os indicadores, o tamaño relativo e as tendencias e patróns numéricos.
- O espazo e a forma: inclúen unha ampla gama de fenómenos que se encontran no noso mundo visual e físico: patróns, propiedades dos obxectos, posicións, direccións e representacións deles; decodificación e codificación de información visual, así como navegación e interacción dinámica con formas reais, ou con representacións. A competencia matemática, neste sentido, inclúe unha serie de actividades como a comprensión da perspectiva, a elaboración e lectura de mapas, a transformación das formas con e sen tecnoloxía, a interpretación de vistas de escenas tridimensionais desde distintas perspectivas e a construción de representacións de formas.
- O cambio e as relacións: o mundo despreza multitude de relacións temporais e permanentes entre os obxectos e as circunstancias, onde os cambios se producen dentro de sistemas de obxectos interrelacionados. Ter máis coñecementos sobre o cambio e as relacións supón comprender os tipos fundamentais de cambio e cando teñen lugar, co fin de utilizar modelos matemáticos adecuados para describilo e predicilo.
- A incerteza e os datos: son un fenómeno central da análise matemática presente en distintos momentos do proceso de resolución de problemas no cal resulta clave a presentación e interpretación de datos. Esta categoría inclúe o recoñecemento do lugar da variación nos procesos, a posesión dun sentido de cuantificación desa variación, a admisión de incerteza e erro nas medicións e os coñecementos sobre o azar. Así mesmo, comprende a elaboración, interpretación e valoración das conclusións extraídas en situacións onde a incerteza e os datos son fundamentais.

Esta área contribúe á adquisición da competencia matemática nos seguintes aspectos:

- Manexo de elementos matemáticos.
 - Coñecer e utilizar os elementos matemáticos básicos: operacións, magnitudes, porcentaxes, proporcións, criterios de medición e codificación numérica...
 - Comprender e interpretar a información presentada noutros formatos: tabulas, gráficos...
 - Expresarse con propiedade facendo uso da linguaxe matemática.
- Razoamento lóxico e resolución de problemas.
 - Organizar a información utilizando procedementos matemáticos.

- Resolver problemas seleccionando os datos e as estratexias apropiadas.
- Aplicar estratexias de resolución de problemas a situacións da vida cotiá.

As competencias básicas en ciencia e tecnoloxía

As competencias básicas en ciencia e tecnoloxía son aquelas que proporcionan un acercamento ao mundo físico e á interacción responsable con el desde accións, tanto individuais como colectivas, orientadas á conservación e mellora do medio natural, decisivas para a protección e o mantemento da calidade de vida e o progreso dos pobos. Estas competencias contribúen ao desenvolvemento do pensamento científico, pois inclúen a aplicación dos métodos propios da racionalidade científica e as destrezas tecnolóxicas, que conducen á adquisición de coñecementos, ao contraste de ideas e á aplicación dos descubrimentos ao benestar social.

As competencias en ciencia e tecnoloxía capacitan cidadáns responsables e respectuosos que desenvolven xuízos críticos sobre os feitos científicos e tecnolóxicos que se suceden ao longo dos tempos, pasados e actuais. Estas competencias deben capacitar, basicamente, para identificar, formular e resolver situacións da vida cotiá.—persoal e social— analogamente a como se actúa fronte aos retos e problemas propios das actividades científicas e tecnolóxicas.

Para o adecuado desenvolvemento das competencias en ciencia e tecnoloxía resulta necesario abordar os saberes ou coñecementos científicos relativos á física, a química, a bioloxía, a xeoloxía, as matemáticas e a tecnoloxía, os cales derivan de conceptos, procesos e situacións interconectadas.

Requírese, igualmente, o fomento de destrezas que permitan utilizar e manipular ferramentas e máquinas tecnolóxicas, así como utilizar datos e procesos científicos para alcanzar un obxectivo; é dicir, identificar preguntas, resolver problemas, chegar a unha conclusión ou tomar decisións baseadas en probas e argumentos.

Así mesmo, estas competencias inclúen actitudes e valores relacionados coa asunción de criterios éticos asociados á ciencia e á tecnoloxía, o interese pola ciencia, o apoio á investigación científica e a valoración do coñecemento científico; así como o sentido da responsabilidade en relación coa conservación dos recursos naturais e coas cuestións ambientais e coa adopción dunha actitude adecuada para lograr unha vida física e mental saudable nun contorno natural e social.

Os ámbitos que se deben abordar para a adquisición das competencias en ciencias e tecnoloxía son:

- **Sistemas físicos:** asociados ao comportamento das substancias no ámbito fisicoquímico. Sistemas rexidos por leis naturais descubertas a partir da experimentación científica orientada ao coñecemento da estrutura última da materia, que repercute nos sucesos observados e descritos desde ámbitos específicos e complementarios: mecánicos, eléctricos, magnéticos, luminosos, acústicos, caloríficos, reactivos, atómicos e nucleares. Todos eles considerados en si mesmos e en relación cos seus efectos na vida cotiá, nas súas aplicacións á mellora de instrumentos e ferramentas, na conservación da natureza e na facilitación do progreso persoal e social.

- **Sistemas biolóxicos:** propios dos seres vivos dotados dunha complexidade orgánica que é preciso coñecer para preservalos e evitar a súa deterioración. Forma parte esencial desta dimensión competencial o coñecemento de canto afecta a alimentación, hixiene e saúde individual e colectiva, así como a habituación a condutas e adquisición de valores responsables para o ben común inmediato e do planeta na súa globalidade.
- **Sistemas da Terra e do Espazo:** desde a perspectiva xeolóxica e cosmogónica. O coñecemento da historia da Terra e dos procesos que desembocaron na súa configuración actual son necesarios para identificarnos coa nosa propia realidade: que somos, de onde vimos e cara a onde podemos e debemos ir. Os saberes xeolóxicos, unidos aos coñecementos sobre a produción agrícola, gandeira, marítima, mineira e industrial, proporcionan, ademais de formación científica e social, valoracións sobre as riquezas do noso planeta que se deben defender e acrecentar. Así mesmo, o coñecemento do espazo exterior, do Universo do que formamos parte, estimula un dos compoñentes esenciais da actividade científica: a capacidade de asombro e a admiración ante os feitos naturais.
- **Sistemas tecnolóxicos:** derivados, basicamente, da aplicación dos saberes científicos aos usos cotiáns de instrumentos, máquinas e ferramentas e ao desenvolvemento de novas tecnoloxías asociadas ás revolucións industriais, que foron mellorando o desenvolvemento dos pobos. Son compoñentes básicos desta competencia: coñecer a produción de novos materiais, o deseño de aparellos industriais, domésticos e informáticos, así como a súa influencia na vida familiar e laboral.
- Complementando os sistemas de referencia enumerados e promovendo accións transversais a todos eles, a adquisición das competencias en ciencia e tecnoloxía require, de maneira esencial, a formación e práctica nos seguintes dominios:
- **Investigación científica:** como recurso e procedemento para alcanzar os coñecementos científicos e tecnolóxicos logrados ao longo da historia. O acercamento aos métodos propios da actividade científica –proposta de preguntas, busca de solucións, indagación de camiños posibles para a resolución de problemas, contraste de pareceres, deseño de probas e experimentos, aproveitamento de recursos inmediatos para a elaboración de material con fins experimentais e a súa adecuada utilización– non só permite a aprendizaxe de destrezas en ciencias e tecnoloxías, senón que tamén contribúe á adquisición de actitudes e valores para a formación persoal: atención, disciplina, rigor, paciencia, limpeza, serenidade, atrevemento, risco e responsabilidade, etc.
- **Comunicación da ciencia:** para transmitir adecuadamente os coñecementos, achados e procesos. O uso correcto da linguaxe científica é unha esixencia crucial desta competencia: expresión numérica, manexo de unidades, indicación de operacións, toma de datos, elaboración de táboas e gráficos, interpretación destes, secuenciación da información, dedución de leis e a súa formalización matemática. Tamén é esencial nesta dimensión competencial a unificación da linguaxe científica como medio para procurar o entendemento, así como o compromiso de aplicalo e respectalo nas comunicacións científicas.

Esta materia contribúe á adquisición da competencia en ciencia e tecnoloxía mediante a utilización de procedementos relacionados co **método científico**, como a observación, a experimentación, o descubrimento e a reflexión e posterior análise:

- Coidado do contorno ambiental e dos seres vivos.
 - Interactuar co contorno natural co debido respecto.
 - Comprometerse co uso responsable dos recursos naturais para promover un desenvolvemento sostible.
 - Respetar e preservar a vida dos seres vivos do seu contorno.
 - Tomar conciencia dos cambios producidos polo ser humano no contorno natural e as repercusións para a vida futura.
- Vida saudable.
 - Desenvolver e promover hábitos de vida saudable en canto á alimentación e ao exercicio físico.
 - Xerar criterios persoais sobre a visión social da estética do corpo humano fronte ao seu coidado saudable.
- A ciencia no día a día.
 - Recoñecer a importancia da ciencia na nosa vida cotiá.
 - Aplicar métodos científicos rigorosos para mellorar a comprensión da realidade circundante en distintos ámbitos: biolóxico, xeolóxico, físico, químico, tecnolóxico, xeográfico...
 - Manexar os coñecementos sobre ciencia e tecnoloxía para solucionar problemas, comprender o que acontece arredor nosa e responder preguntas.

Competencia dixital (CD)

A competencia dixital é aquela que implica o uso creativo, crítico e seguro das tecnoloxías da información e da comunicación para alcanzar os obxectivos relacionados co traballo, a empregabilidade, a aprendizaxe, o uso do tempo libre, a inclusión e participación na sociedade.

Esta competencia supón, ademais da adecuación aos cambios que introducen as novas tecnoloxías na alfabetización, a lectura e a escritura, un conxunto novo de coñecementos, habilidades e actitudes necesarias hoxe en día para ser competente nun contorno dixital.

Require de coñecementos relacionados coa linguaxe específica básica: textual, numérica, icónica, visual, gráfica e sonora, así como as súas pautas de decodificación e transferencia. Isto comporta o coñecemento das principais aplicacións informáticas. Supón tamén o acceso ás fontes e o procesamento da información, e o coñecemento dos dereitos e as liberdades que asisten as persoas no mundo dixital.

Igualmente, precisa do desenvolvemento de diversas destrezas relacionadas co acceso á información, o procesamento e uso para a comunicación, a creación de contidos, a seguridade e a resolución de problemas, tanto en contextos formais como non formais e informais. A persoa

debe ser quen de facer un uso habitual dos recursos tecnolóxicos dispoñibles co fin de resolver os problemas reais dun modo eficiente, así como avaliar e seleccionar novas fontes de información e innovacións tecnolóxicas, a medida que van aparecendo, en función da súa utilidade para acometer tarefas ou obxectivos específicos.

A adquisición desta competencia require, ademais, actitudes e valores que permitan ao usuario adaptarse ás novas necesidades establecidas polas tecnoloxías, a súa apropiación e adaptación aos propios fins e a capacidade de interaccionar socialmente arredor delas. Trátase de desenvolver unha actitude activa, crítica e realista cara ás tecnoloxías e os medios tecnolóxicos, valorando as súas fortalezas e debilidades e respectando principios éticos no seu uso. Por outra parte, a competencia dixital implica a participación e o traballo colaborativo, así como a motivación e a curiosidade pola aprendizaxe e a mellora no uso das tecnoloxías.

Por tanto, para o adecuado desenvolvemento da competencia dixital resulta necesario abordar:

- A información: isto comporta a comprensión de como se xestiona a información e de como se pon á disposición dos usuarios, así como o coñecemento e manexo de diferentes motores de busca e bases de datos, sabendo elixir aqueles que responden mellor ás propias necesidades de información. Igualmente, supón saber analizar e interpretar a información que se obtén, cotexar e avaliar o contido dos medios de comunicación en función da súa validez, fiabilidade e adecuación entre as fontes, tanto online como offline. E por último, a competencia dixital supón saber transformar a información en coñecemento a través da selección apropiada de diferentes opcións de almacenamento.
- A comunicación: supón tomar conciencia dos diferentes medios de comunicación dixital e de varios paquetes de software de comunicación e do seu funcionamento, así como os seus beneficios e carencias en función do contexto e dos destinatarios. Ao mesmo tempo, implica saber que recursos se poden compartir publicamente e o valor que teñen, é dicir, coñecer de que maneira as tecnoloxías e os medios de comunicación poden permitir diferentes formas de participación e colaboración para a creación de contidos que produzan un beneficio común. Isto supón o coñecemento de cuestións éticas como a identidade dixital e as normas de interacción dixital.
- A creación de contidos: implica saber como os contidos dixitais se poden realizar en diversos formatos (texto, audio, vídeo, imaxes), así como identificar os programas ou aplicacións que mellor se adaptan ao tipo de contido que se quere crear. Supón tamén a contribución ao coñecemento de dominio público (wikis, foros públicos, revistas), tendo en conta as normativas sobre os dereitos de autor e as licenzas de uso e publicación da información.
- A seguridade: implica coñecer os distintos riscos asociados ao uso das tecnoloxías e de recursos en liña e as estratexias actuais para evitalos, o que supón identificar os comportamentos adecuados no ámbito dixital para protexer a información, propia e doutras persoas, así como coñecer os aspectos adictivos das tecnoloxías.
- A resolución de problemas: esta dimensión supón coñecer a composición dos dispositivos dixitais, os seus potenciais e as súas limitacións en relación coa consecución de metas persoais, así como saber onde buscar axuda para a resolución de problemas teóricos e técnicos, o que implica unha combinación heteroxénea e ben equilibrada das tecnoloxías dixitais e non dixitais máis importantes nesta área de coñecemento.

Esta materia contribúe á adquisición da competencia dixital nos seguintes aspectos:

- Tecnoloxías da información.
 - Empregar distintas fontes para a busca de información.
 - Seleccionar o uso das distintas fontes segundo a súa **fiabilidade**.
 - Elaborar e publicitar información propia derivada de información obtida a través de medios tecnolóxicos.
- Comunicación audiovisual.
 - Utilizar as distintas canles de comunicación audiovisual para transmitir informacións diversas.
 - Comprender as mensaxes que veñen dos **medios de comunicación**.
- Utilización de ferramentas dixitais.
 - Manexar ferramentas dixitais para a construción e difusión de coñecemento.
 - Actualizar o uso das novas tecnoloxías para mellorar o traballo e facilitar a vida diaria.
 - Aplicar **criterios éticos** no uso das tecnoloxías.

Aprender a aprender (CAA)

A competencia de aprender a aprender é fundamental para a aprendizaxe permanente que se produce ao longo da vida e que ten lugar en distintos contextos formais, non formais e informais.

Esta competencia caracterízase pola habilidade para iniciar, organizar e persistir na aprendizaxe. Isto esixe, en primeiro lugar, a capacidade para motivarse por aprender.

Esta motivación depende de que se xere a curiosidade e a necesidade de aprender, de que o estudante se sinta protagonista do proceso e do resultado da súa aprendizaxe e, finalmente, de que chegue a alcanzar as metas de aprendizaxe propostas e, con isto, que se produza nel unha percepción de autoeficacia. Todo o anterior contribúe a motivalo para abordar futuras tarefas de aprendizaxe.

En segundo lugar, en canto á organización e xestión da aprendizaxe, a competencia de aprender a aprender require coñecer e controlar os propios procesos de aprendizaxe para axustalos aos tempos e ás demandas das tarefas e actividades que conducen á aprendizaxe. A competencia de aprender a aprender desemboca nunha aprendizaxe cada vez máis eficaz e autónoma.

Esta competencia inclúe unha serie de coñecementos e destrezas que requiren a reflexión e a toma de conciencia dos propios procesos de aprendizaxe. Así, os procesos de coñecemento convértense en obxecto do coñecemento e, ademais, hai que aprender a executalos adecuadamente.

Aprender a aprender inclúe coñecementos sobre os procesos mentais implicados na aprendizaxe (como se aprende). Ademais, esta competencia incorpora o coñecemento que posúe o estudante sobre o seu propio proceso de aprendizaxe que se desenvolve en tres dimensións: a) o coñecemento que ten acerca do que sabe e descoñece, do que é quen de aprender, do que lle interesa...; b) o coñecemento da disciplina en que se localiza a tarefa de aprendizaxe e o coñecemento do contido concreto e das demandas da tarefa mesma, e c) o coñecemento sobre as distintas estratexias posibles para afrontar a tarefa.

Todo este coñecemento tradúcese en destrezas de autorregulación e control inherentes á competencia de aprender a aprender, que se concretan en estratexias de planificación nas cales se reflicte a meta de aprendizaxe que se persegue, así como o plan de acción que se ten previsto aplicar para alcanzala; estratexias de supervisión desde as que o estudante vai examinando a adecuación das accións que está desenvolvendo e a aproximación á meta, e estratexias de avaliación desde as cales se analiza tanto o resultado como do proceso que se levou a cabo. A planificación, supervisión e avaliación son esenciais para desenvolver aprendizaxes cada vez máis eficaces. Todas elas inclúen un proceso reflexivo que permite pensar antes de actuar (planificación), analizar o curso e o axuste do proceso (supervisión) e consolidar a aplicación de bos plans ou modificar os que resultan incorrectos (avaliación do resultado e do proceso). Estas tres estratexias deberíanse potenciar nos procesos de aprendizaxe e de resolución de problemas en que participan os estudantes.

Aprender a aprender maniféstase tanto individualmente como en grupo. En ambos os casos o dominio desta competencia iníciase cunha reflexión consciente acerca dos procesos de aprendizaxe a que se entrega un mesmo ou o grupo. Non só son os propios procesos de coñecemento, senón que, tamén, o modo en que os demais aprenden se converte en obxecto de escrutinio. De aí que a competencia de aprender a aprender se adquira tamén no contexto do traballo en equipo. Os profesores deben procurar que os estudantes sexan conscientes do que fan para aprender e busquen alternativas. Moitas veces estas alternativas póñense de manifesto cando se trata de pescudar que é o que fan os demais en situacións de traballo cooperativo.

Respecto ás actitudes e valores, a motivación e a confianza son cruciais para a adquisición desta competencia. Ambas se potencian desde a formulación de metas realistas a curto, medio e longo prazo. Ao alcanzarse as metas aumenta a percepción de autoeficacia e a confianza, e con isto elévanse os obxectivos de aprendizaxe de forma progresiva. As persoas deben ser quen de apoiarse en experiencias vitais e de aprendizaxe previas co fin de utilizar e aplicar os novos coñecementos e capacidades noutros contextos, como os da vida privada e profesional, a educación e a formación.

Saber aprender nun determinado ámbito implica ser quen de adquirir e assimilar novos coñecementos e chegar a dominar capacidades e destrezas propias do dito ámbito. Na competencia de aprender a aprender pode haber unha certa transferencia de coñecemento dun campo a outro, aínda que saber aprender nun ámbito non significa necesariamente que se saiba aprender noutro. Por isto, a súa adquisición débese levar a cabo no marco do ensino das distintas áreas e materias do ámbito formal, e tamén dos ámbitos non formal e informal.

Poderíase concluír que para o adecuado desenvolvemento da competencia de aprender a aprender se require dunha reflexión que favoreza un coñecemento dos procesos mentais a que se entregan as persoas cando aprenden, un coñecemento sobre os propios procesos de apren-

dizaxe, así como o desenvolvemento da destreza de regular e controlar a propia aprendizaxe que se leva a cabo.

Esta materia contribúe á adquisición da competencia aprender a aprender nos seguintes aspectos:

- Perfil de aprendiz.
 - Identificar **potencialidades persoais** como aprendiz: estilos de aprendizaxe, intelixencias múltiples, funcións executivas...
 - Xestionar os recursos e as motivacións persoais en favor da aprendizaxe.
 - Xerar estratexias para aprender en distintos contextos de aprendizaxe.
- Ferramentas para estimular o pensamento.
 - Aplicar estratexias para a mellora do pensamento creativo, crítico, emocional, interdependente...
 - **Desenvolver estratexias** que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos.
- Planificación e avaliación da aprendizaxe.
 - **Planificar os recursos** necesarios e os pasos que se deben realizar no proceso de aprendizaxe.
 - Seguir os pasos establecidos e tomar decisións sobre os pasos seguintes en función dos resultados intermedios.
 - Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.
 - Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe.

Competencias sociais e cívicas (CSC)

As competencias sociais e cívicas implican a habilidade e capacidade para utilizar os coñecementos e actitudes sobre a sociedade, entendida desde as diferentes perspectivas, na súa concepción dinámica, cambiante e complexa, para interpretar fenómenos e problemas sociais en contextos cada vez máis diversificados; para elaborar respostas, tomar decisións e resolver conflitos, así como para interactuar con outras persoas e grupos conforme normas baseadas no respecto mutuo e en conviccións democráticas. Ademais de incluír accións a un nivel máis próximo e mediato ao individuo como parte dunha implicación cívica e social.

Trátase, polo tanto, de unir o interese por afondar e garantir a participación no funcionamento democrático da sociedade, tanto no ámbito público como privado, e preparar as persoas para exercer a cidadanía democrática e participar plenamente na vida cívica e social grazas ao coñecemento de conceptos e estruturas sociais e políticas e ao compromiso de participación activa e democrática.

A competencia social relaciónase co benestar persoal e colectivo. Esixe entender o modo en que as persoas poden procurar un estado de saúde física e mental óptimo, tanto para elas mesmas como para as súas familias e para o seu contorno social próximo, e saber como un estilo de vida saudable pode contribuír a isto.

Para poder participar plenamente nos ámbitos social e interpersonal é fundamental adquirir os coñecementos que permitan comprender e analizar de maneira crítica os códigos de conduta e os usos xeralmente aceptados nas distintas sociedades e contornos, así como as súas tensións e procesos de cambio. A mesma importancia ten coñecer os conceptos básicos relativos ao individuo, ao grupo, á organización do traballo, á igualdade e á non discriminación entre homes e mulleres e entre diferentes grupos étnicos ou culturais, á sociedade e á cultura. Así mesmo, é esencial comprender as dimensións intercultural e socioeconómica das sociedades europeas e percibir as identidades culturais e nacionais como un proceso sociocultural dinámico e cambiante en interacción coa europea, nun contexto de crecente globalización.

Os elementos fundamentais desta competencia inclúen o desenvolvemento de certas destrezas como a capacidade de comunicarse dunha maneira construtiva en distintos contornos sociais e culturais, mostrar tolerancia, expresar e comprender puntos de vista diferentes, negociar sabendo inspirar confianza e sentir empatía. As persoas deben ser quen de xestionar un comportamento de respecto ás diferenzas expresado de maneira construtiva.

Así mesmo, esta competencia inclúe actitudes e valores como unha forma de colaboración, a seguridade nun mesmo e a integridade e honestidade. As persoas débense interesar polo desenvolvemento socioeconómico e pola súa contribución a un maior benestar social de toda a poboación, así como pola comunicación intercultural, a diversidade de valores e o respecto ás diferenzas, ademais de estar dispostas a superaren os prexuízos e a comprometérense neste sentido.

b) A competencia cívica baséase no coñecemento crítico dos conceptos de democracia, xustiza, igualdade, cidadanía e dereitos humanos e civís, así como da súa formulación na Constitución española, na Carta dos dereitos fundamentais da Unión Europea e en declaracións internacionais, e da súa aplicación por parte de diversas institucións a escala local, rexional, nacional, europea e internacional. Isto inclúe o coñecemento dos acontecementos contemporáneos, así como dos acontecementos máis destacados e das principais tendencias nas historias nacional, europea e mundial, así como a comprensión dos procesos sociais e culturais de carácter migratorio que implican a existencia de sociedades multiculturais no mundo globalizado.

As destrezas desta competencia están relacionadas coa habilidade para interactuar eficazmente no ámbito público e para manifestar solidariedade e interese por resolver os problemas que afecten o contorno escolar e a comunidade, xa sexa local ou máis ampla. Comporta a reflexión crítica e creativa e a participación construtiva nas actividades da comunidade ou do ámbito mediato e inmediato, así como a toma de decisións nos contextos local, nacional ou europeo e, en particular, mediante o exercicio do voto e da actividade social e cívica.

As actitudes e valores inherentes a esta competencia son aqueles que se dirixen ao pleno respecto dos dereitos humanos e á vontade de participar na toma de decisións democráticas a todos os niveis, sexa cal sexa o sistema de valores adoptado. Tamén inclúe manifestar o sentido da responsabilidade e mostrar comprensión e respecto dos valores compartidos que son necesarios para garantir a cohesión da comunidade, baseándose no respecto dos principios demo-

cráticos. A participación construtiva inclúe tamén as actividades cívicas e o apoio á diversidade e cohesión sociais e ao desenvolvemento sustentable, así como a vontade de respectar os valores e a intimidade dos demais e a recepción reflexiva e crítica da información procedente dos medios de comunicación.

Por tanto, para o adecuado desenvolvemento destas competencias é necesario comprender e entender as experiencias colectivas e a organización e funcionamento do pasado e presente das sociedades, a realidade social do mundo en que se vive, os seus conflitos e as motivacións destes, os elementos que son comúns e os que son diferentes, así como os espazos e territorios en que se desenvolve a vida dos grupos humanos, e os seus logros e problemas, para comprometerse persoal e colectivamente na súa mellora, participando así de maneira activa, eficaz e construtiva na vida social e profesional.

Así mesmo, estas competencias incorporan formas de comportamento individual que capacitan as persoas para convivir nunha sociedade cada vez máis plural, dinámica, cambiante e complexa para relacionárense cos demais; cooperar, comprometerse e afrontar os conflitos e propor activamente perspectivas de afrontamento, así como tomar perspectiva, desenvolver a percepción do individuo en relación coa súa capacidade para influír no social e elaborar argumentacións baseadas en evidencias.

Adquirir estas competencias supón ser quen de se pór no lugar do outro, aceptar as diferenzas, ser tolerante e respectar os valores, as crenzas, as culturas e a historia persoal e colectiva dos outros.

Esta materia é fundamental na contribución e a adquisición da competencias sociais e cívicas. Especialmente destacables son os seguintes aspectos:

- Educación cívica e constitucional.
 - Coñecer as actividades humanas, adquirir unha idea da realidade histórica a partir de distintas fontes e identificar as implicacións que ten vivir nun Estado social e democrático de dereito referendado por unha constitución.
 - Aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.
- Relación cos demais.
 - Desenvolver capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e traballo e para a resolución de conflitos.
 - Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.
 - Recoñecer riqueza na diversidade de opinións e ideas.
- Compromiso social.
 - Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.
 - Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela.

- Evidenciar preocupación polos máis desfavorecidos e respecto aos distintos ritmos e potencialidades.
- Involucrarse ou promover accións cun fin social.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)

A competencia sentido de iniciativa e espírito emprendedor implica a capacidade de transformar as ideas en actos. Isto significa adquirir conciencia da situación a intervir ou resolver, e saber elixir, planificar e xestionar os coñecementos, destrezas ou habilidades e actitudes necesarios con criterio propio, co fin de alcanzar o obxectivo previsto.

Esta competencia está presente nos ámbitos persoal, social, escolar e laboral nos cales se desenvolven as persoas, permitíndolles levar a cabo as súas actividades e o aproveitamento de novas oportunidades. Constitúe, igualmente, o alicerce doutras capacidades e coñecementos máis específicos, e inclúe a conciencia dos valores éticos relacionados.

A adquisición desta competencia é determinante na formación de futuros cidadáns emprendedores, contribuíndo así á cultura do emprendemento. Neste sentido, a súa formación debe incluír coñecementos e destrezas relacionados coas oportunidades de carreira e o mundo do traballo, a educación económica e financeira ou o coñecemento da organización e os procesos empresariais, así como o desenvolvemento de actitudes que comporten un cambio de mentalidade que favoreza a iniciativa emprendedora, a capacidade de pensar de forma creativa, de xestionar o risco e de manexar a incerteza.

Estas habilidades resultan moi importantes para favorecer o nacemento de emprendedores sociais, como os denominados intraemprendedores (emprendedores que traballan dentro de empresas ou organizacións que non son súas), así como de futuros empresarios.

Entre os coñecementos que require a competencia sentido de iniciativa e espírito emprendedor inclúese a capacidade de recoñecer as oportunidades existentes para as actividades persoais, profesionais e comerciais. Tamén inclúe aspectos de maior amplitude que proporcionan o contexto en que as persoas viven e traballan, tales como a comprensión das liñas xerais que rexen o funcionamento das sociedades e as organizacións sindicais e empresariais, así como as económicas e financeiras; a organización e os procesos empresariais; o deseño e a implementación dun plan (a xestión de recursos humanos e/ou financeiros); así como a postura ética das organizacións e o coñecemento de como estas poden ser un impulso positivo, por exemplo, mediante o comercio xusto e as empresas sociais.

Así mesmo, esta competencia require das seguintes destrezas ou habilidades esenciais: capacidade de análise; capacidades de planificación, organización, xestión e toma de decisións; capacidade de adaptación ao cambio e resolución de problemas; comunicación, presentación, representación e negociación efectivas; habilidade para traballar, tanto individualmente como dentro dun equipo; participación, capacidade de liderado e delegación; pensamento crítico e sentido da responsabilidade; autoconfianza, avaliación e autoavaliación, xa que é esencial determinar os puntos fortes e débiles dun mesmo e dun proxecto, así como avaliar e asumir riscos cando estea xustificado (manexo da incerteza e asunción e xestión do risco).

Finalmente, require o desenvolvemento de actitudes e valores como: a predisposición a actuar dunha forma creadora e imaxinativa; o autocoñecemento e a autoestima; a autonomía ou independencia, o interese e esforzo e o espírito emprendedor. Caracterízase pola iniciativa, a proactividade e a innovación, tanto na vida privada e social como na profesional. Tamén está relacionada coa motivación e a determinación á hora de cumprir os obxectivos, xa sexan persoais ou establecidos en común con outros, incluído o ámbito laboral.

Así pois, para o adecuado desenvolvemento da competencia sentido da iniciativa e espírito emprendedor resulta necesario abordar:

- A capacidade creadora e de innovación: creatividade e imaxinación; autocoñecemento e autoestima; autonomía e independencia; interese e esforzo; espírito emprendedor; iniciativa e innovación.
- A capacidade proactiva para xestionar proxectos: capacidade de análise; planificación, organización, xestión e toma de decisións; resolución de problemas; habilidade para traballar tanto individualmente como de maneira colaborativa dentro dun equipo; sentido da responsabilidade; avaliación e autoavaliación.
- A capacidade de asunción e xestión de riscos e manexo da incerteza: comprensión e asunción de riscos; capacidade para xestionar o risco e manexar a incerteza.
- As calidades de liderado e traballo individual e en equipo: capacidade de liderado e delegación; capacidade para traballar individualmente e en equipo; capacidade de representación e negociación.
- Sentido crítico e da responsabilidade: sentido e pensamento crítico; sentido da responsabilidade.

Esta materia contribúe á adquisición do sentido de iniciativa e espírito emprendedor nos seguintes aspectos:

- Autonomía persoal.
 - Optimizar recursos persoais apoiándose nas fortalezas propias.
 - Asumir as **responsabilidades** encomendadas e dar conta delas.
 - Ser constante no traballo, superando as dificultades.
 - Dirimir a necesidade de axuda en función da dificultade da tarefa.
- Liderado.
 - Xestionar o traballo do grupo coordinando tarefas e tempos.
 - Contaxiar **entusiasmo** pola tarefa e ter confianza nas posibilidades de alcanzar obxectivos.
 - Priorizar a consecución de obxectivos grupais sobre os intereses persoais.
- Creatividade.

- Aplicar o pensamento diverxente para xerar novas posibilidades desde coñecementos previos dun tema.
- Configurar unha visión de futuro realista e ambiciosa.
- Atopar posibilidades no contorno que outros non aprecian.
- Emprendemento.
 - Optimizar o uso de recursos materiais e persoais para a consecución de obxectivos.
 - Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.
 - Asumir riscos no desenvolvemento das tarefas ou os proxectos.
 - Actuar con responsabilidade social e sentido ético no traballo.

Conciencia e expresións culturais (CCEC)

A competencia en conciencia e expresión cultural implica coñecer, comprender, apreciar e valorar con espírito crítico, cunha actitude aberta e respectuosa, as diferentes manifestacións culturais e artísticas, utilízalas como fonte de enriquecemento e desfrute persoal e consideralas como parte da riqueza e patrimonio dos pobos.

Esta competencia incorpora tamén un compoñente expresivo referido á propia capacidade estética e creadora e ao dominio daquelas capacidades relacionadas cos diferentes códigos artísticos e culturais, para poder utilízalas como medio de comunicación e expresión persoal. Implica, igualmente, manifestar interese pola participación na vida cultural e por contribuír á conservación do patrimonio cultural e artístico, tanto da propia comunidade como doutras comunidades.

Así pois, a competencia para a conciencia e expresión cultural require de coñecementos que permitan acceder ás distintas manifestacións sobre a herdanza cultural (patrimonio cultural, histórico-artístico, literario, filosófico, tecnolóxico, ambiental...) a escala local, nacional e europea e o seu lugar no mundo. Comprende a concreción da cultura en diferentes autores e obras, así como en diferentes xéneros e estilos, tanto das belas artes (música, pintura, escultura, arquitectura, cine, literatura, fotografía, teatro e danza) como doutras manifestacións artístico-culturais da vida cotiá (vivenda, vestido, gastronomía, artes aplicadas, folclore, festas...). Incorpora, así mesmo, o coñecemento básico das principais técnicas, recursos e convencións das diferentes linguaxes artísticas e a identificación das relacións existentes entre esas manifestacións e a sociedade, o cal supón tamén ter conciencia da evolución do pensamento, as correntes estéticas, as modas e os gustos, así como da importancia representativa, expresiva e comunicativa dos factores estéticos na vida cotiá.

Os ditos coñecementos son necesarios para pór en funcionamento destrezas como a aplicación de diferentes habilidades de pensamento, perceptivas, comunicativas, de sensibilidade e sentido estético para poder comprendelas, valoralas, emocionarse e desfrutalas. A expresión cultural e artística esixe tamén desenvolver a iniciativa, a imaxinación e a creatividade expresadas

a través de códigos artísticos, así como a capacidade de empregar distintos materiais e técnicas no deseño de proxectos.

Ademais, na medida en que as actividades culturais e artísticas supoñen con frecuencia un traballo colectivo, é preciso dispor de habilidades de cooperación e ter conciencia da importancia de apoiar e apreciar as contribucións alleas.

O desenvolvemento desta competencia supón actitudes e valores persoais de interese, recoñecemento e respecto polas diferentes manifestacións artísticas e culturais, e pola conservación do patrimonio.

Esixe, así mesmo, valorar a liberdade de expresión, o dereito á diversidade cultural, o diálogo entre culturas e sociedades e a realización de experiencias artísticas compartidas. Pola súa vez, comporta un interese por participar na vida cultural e, por tanto, por comunicar e compartir coñecementos, emocións e sentimentos a partir de expresións artísticas.

Así pois, para o adecuado desenvolvemento da competencia para a conciencia e expresión cultural resulta necesario abordar:

- O coñecemento, estudo e comprensión tanto dos distintos estilos e xéneros artísticos como das principais obras e producións do patrimonio cultural e artístico en distintos períodos históricos, as súas características e as súas relacións coa sociedade en que se crean, así como as características das obras de arte producidas, todo isto mediante o contacto coas obras de arte. Está relacionada, igualmente, coa creación da identidade cultural como cidadán dun país ou membro dun grupo.
- A aprendizaxe das técnicas e recursos das diferentes linguaxes artísticas e formas de expresión cultural, así como da integración de distintas linguaxes.
- O desenvolvemento da capacidade e intención de expresarse e comunicar ideas, experiencias e emocións propias, partindo da identificación do potencial artístico persoal (aptitude/talento). Refírese, tamén, á capacidade de percibir, comprender e enriquecerse coas producións do mundo da arte e da cultura.
- A potenciación da iniciativa, a creatividade e a imaxinación propias de cada individuo de cara á expresión das propias ideas e sentimentos. É dicir, a capacidade de imaxinar e realizar producións que supoñan recreación, innovación e transformación. Implica o fomento de habilidades que permitan reelaborar ideas e sentimentos propios e alleos e esixe desenvolver o autoconhecimento e a autoestima, así como a capacidade de resolución de problemas e asunción de riscos.
- O interese, aprecio, respecto, desfrute e valoración crítica das obras artísticas e culturais que se producen na sociedade, cun espírito aberto, positivo e solidario.
- A promoción da participación na vida e a actividade cultural da sociedade en que se vive, ao longo de toda a vida. Isto leva implícitos comportamentos que favorecen a convivencia social.
- O desenvolvemento da capacidade de esforzo, constancia e disciplina como requisitos necesarios para a creación de calquera produción artística de calidade, así como habilidades de cooperación que permitan a realización de traballos colectivos.

Esta materia contribúe á adquisición da conciencia e expresións culturais nos seguintes aspectos:

- Respecto polas manifestacións culturais propias e alleas.
 - Mostrar **respecto** cara ao patrimonio cultural mundial nas súas distintas vertentes (artístico-literaria, etnográfica, científico-técnica...) e cara ás persoas que contribuíron ao seu desenvolvemento.
 - Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.
- Expresión cultural e artística.
 - Apreciar a beleza das expresións artísticas e das manifestacións de creatividade e fomentar o gusto pola estética no ámbito cotián.
 - Elaborar traballos e presentacións con **sentido estético**.

Concreción

A concreción das competencias clave está contemplada nas táboas correspondentes ás concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable.

- [Táboa de 1º de ESO](#)
- [Táboa de 2º de ESO](#)
- [Táboa de 3º de ESO](#)
- [Táboa de 4º de ESO](#)

Obxectivos xerais da etapa

A educación secundaria obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

- a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.

- m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
- ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

Concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable

1º ESO

Valores Éticos - 1º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
Bloque 1. A dignidade da persoa								
<ul style="list-style-type: none"> a d h 	<ul style="list-style-type: none"> B1.1. O concepto problemático de persoa. Significado etimolóxico. B1.2. Características da persoa: independencia, racionalidade e liberdade. B1.3. Dignidade da persoa: a persoa como ser moral. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando o seu significado etimolóxico. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando o seu significado etimolóxico razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> VEB1.1.2. Describe as características principais da persoa: substancia independente, racional e libre. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.1.2. Describe as características principais da persoa: substancia independente, racional e libre razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> VEB1.1.3. Explica e valora a dignidade da persoa que, como ente autónomo, se converte nun "ser moral". 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.1.3. Explica e valora a dignidade da persoa que, como ente autónomo, se converte nun "ser moral" razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> Escrito Oral
<ul style="list-style-type: none"> a b d e g h 	<ul style="list-style-type: none"> B1.4. Adolescencia: crise de identidade, formación de grupos e influencia do grupo no/na adolescente. B1.5. Desenvolvemento da autonomía persoal na adolescencia. Control da conduta e escollo de valores éticos. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.2. Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas, e describir as características dos grupos que forman e a influencia que exercen sobre os seus membros, coa finalidade de tomar conciencia da necesidade que ten, para seguir medrando moralmente e pasar á vida adulta, do desenvolvemento da súa autonomía persoal e do control da súa conduta. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.2.1. Coñece información, de fontes diversas, arredor dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa conduta, e realiza un resumo coa información obtida. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CSC 	<ul style="list-style-type: none"> E ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.2.1. Coñece información, de fontes diversas, arredor dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa conduta, e realiza un resumo coa información obtida razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
			<ul style="list-style-type: none"> VEB1.2.2. Elabora conclusións sobre a importancia que ten para o/a adolescente desenvolver a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme aos valores éticos libremente elixidos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> E 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.2.2. Elabora conclusións sobre a importancia que ten para o/a adolescente desenvolver a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme aos valores éticos libremente elixidos razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
<ul style="list-style-type: none"> a f g l 	<ul style="list-style-type: none"> B1.6. Personalidade: factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno ambiental que inflúen na súa construción. Capacidade de autodeterminación no ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.3. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.3.1. Identifica en que consiste a personalidade e os factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno que inflúen na súa construción, e aprecia a capacidade de autodeterminación no ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CSIEE CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC E CL EOE CA 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.3.1. Identifica en que consiste a personalidade e os factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno que inflúen na súa construción, e aprecia a capacidade de autodeterminación no ser humano razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
<ul style="list-style-type: none"> a d g h 	<ul style="list-style-type: none"> B1.7. A razón e a liberdade na estruturación da personalidade e na escollo dos valores éticos que a conformarán. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.4. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar "como quere ser", elixindo os valores éticos que desexa incorporar á súa personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.4.1. Describe e estima o papel relevante da razón e a liberdade para configurar cos seus propios actos a estrutura da súa personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.4.1. Estima o papel relevante da razón e a liberdade para configurar cos seus propios actos a estrutura da súa personalidade razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase
			<ul style="list-style-type: none"> VEB1.4.2. Realiza unha lista dos valores éticos que estima como 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> E 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.4.2. Realiza unha lista dos valores éticos que estima como 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación

Valores Éticos - 1º de ESO

Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
			desexables para integralos na súa personalidade, e explica as razóns da súa elección.				desexables para integralos na súa personalidade, e explica as razóns da súa elección razoadamente con erros leves.	<ul style="list-style-type: none"> Escrito
<ul style="list-style-type: none"> a b d e g h 	<ul style="list-style-type: none"> B1.8. A intelixencia emocional e o seu papel no desenvolvemento moral da persoa. B1.9. Emocións, sentimentos e vida moral. B1.10. Valores éticos e capacidade de autocontrol emocional. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.5. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.5.1. Define a intelixencia emocional e as súas características, valorando a súa importancia na construción moral do ente humano. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.5.1. Define a intelixencia emocional e as súas características, valorando a súa importancia na construción moral do ente humano razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> VEB1.5.2. Explica en que consisten as emocións e os sentimentos, e como se relacionan coa vida moral. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE CL CA 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.5.2. Explica en que consisten as emocións e os sentimentos, e como se relacionan coa vida moral de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación En equipo Escrito Oral
			<ul style="list-style-type: none"> VEB1.5.3. Atopa, disertando en grupo, a relación entre algunhas virtudes e valores éticos e o desenvolvemento das capacidades de autocontrol emocional e automotivación, tales como a sinceridade, o respecto, a prudencia, a temperanza, a xustiza e a perseveranza, entre outras 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CSC CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> E ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.5.3. Atopa, disertando en grupo, a relación entre algunhas virtudes e valores éticos e o desenvolvemento das capacidades de autocontrol emocional e automotivación, tales como a sinceridade, o respecto, a prudencia, a temperanza, a xustiza e a perseveranza, entre outras razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate En equipo Escrito Oral
<ul style="list-style-type: none"> a b d g h m 	<ul style="list-style-type: none"> B1.11. Habilidades emocionais segundo Goleman. B1.12. Habilidades emocionais e virtudes éticas. B1.13. Introspección: autoconhecimento, autocontrol e autonomía. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.6. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, con capacidade de empregar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, para mellorar as súas habilidades emocionais. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.6.1. Comprende en que consisten as habilidades emocionais que, segundo Goleman, debe desenvolver o ser humano, e elabora un esquema explicativo arredor do tema, en colaboración en grupo. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 	<ul style="list-style-type: none"> E 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.6.1. Comprende en que consisten as habilidades emocionais que, segundo Goleman, debe desenvolver o ser humano, e elabora un esquema explicativo arredor do tema, en colaboración en grupo razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> VEB1.6.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade cun mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos propios principios éticos, entre outras. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.6.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade cun mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos propios principios éticos, entre outras razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> VEB1.6.3. Emprega a introspección como medio para recoñecer as propias emocións, os sentimentos e os estados de ánimo, coa finalidade de ter un maior control deles e ser capaz de automotivarse, 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> E 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.6.3. Emprega a introspección como medio para recoñecer as propias emocións, os sentimentos e os estados de ánimo, coa finalidade de ter un maior control deles e ser capaz de automotivarse, 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación Escrito

Valores Éticos - 1º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
			converténdose no dono da propia conduta.				converténdose no dono da propia conduta de xeito apropiado.	
<ul style="list-style-type: none"> a d g m 	<ul style="list-style-type: none"> B1.14. Construción da identidade propia consonte valores éticos. B1.15. Persoa como proxecto vital. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.7. Comprender e apreciar a capacidade do ser humano, para influír de maneira consciente e voluntaria na construción da súa propia identidade, consonte os valores éticos, e así mellorar a súa autoestima. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.7.1. Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a propia identidade e facer de si mesmo/a unha persoa xusta, sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc., nunha palabra, digna de ser apreciada por si mesmo/a. VEB1.7.2. Deseña un proxecto de vida persoal conforme o modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, facendo que a súa propia vida teña un sentido. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> E CL EOE CA 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.7.1. Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a propia identidade e facer de si mesmo/a unha persoa xusta, sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc., nunha palabra, digna de ser apreciada por si mesmo/a de xeito apropiado. VEB1.7.2. Deseña un proxecto de vida persoal conforme o modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, facendo que a súa propia vida teña un sentido de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase Nota de clase
Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais								
<ul style="list-style-type: none"> a b d e g h 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. A natureza social do ser humano. B2.2. Relación dialéctica entre individuo e sociedade. B2.3. Os valores éticos como guías das relacións interpersoais na sociedade. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre este e a sociedade, estimando a importancia dunha vida social dirixida polos valores éticos. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.1.1. Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral. VEB2.1.2. Discirne e expresa, en pequenos grupos, sobre a influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade. VEB2.1.3. Achega razóns que fundamenten a necesidade de establecer uns valores éticos que guíen as relacións interpersoais e utiliza a iniciativa persoal para elaborar, mediante soportes informáticos, unha presentación gráfica das súas conclusións sobre este tema. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCL CSC CD CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> ECC CL EOE ECC TIC CA E 	<ul style="list-style-type: none"> 1 1 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.1.1. Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral razoadamente con erros leves. VEB2.1.2. Discirne e expresa, en pequenos grupos, sobre a influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade razoadamente con erros leves. VEB2.1.3. Achega razóns que fundamenten a necesidade de establecer uns valores éticos que guíen as relacións interpersoais e utiliza a iniciativa persoal para elaborar, mediante soportes informáticos, unha presentación gráfica das súas conclusións sobre este tema razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate Escrito Oral Debate En equipo Escrito Oral Debate En equipo Escrito Oral
<ul style="list-style-type: none"> a b d 	<ul style="list-style-type: none"> B2.4. Proceso de socialización: interiorización de valores e normas morais. B2.5. Valores inculcados polos axentes sociais na configuración da 	<ul style="list-style-type: none"> B2.2. Describir e valorar a importancia da influencia do contorno social e cultural no desenvolvemento moral da persoa, a través da análise do papel que desempeñan os axentes sociais. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.2.1. Describe o proceso de socialización e valora a súa importancia na interiorización individual dos valores e as normas morais que rexen a conduta da sociedade en que vive. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.2.1. Describe o proceso de socialización e valora a súa importancia na interiorización individual dos valores e as normas morais que rexen a conduta da sociedade en que vive razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación Escrito

Valores Éticos - 1º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
<ul style="list-style-type: none"> e g h ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B2.6. Necesidade da crítica racional para alcanzar valores éticos universais, exemplificados na DUDH e baseados na dignidade humana. 		<ul style="list-style-type: none"> VEB2.2.2. Exemplifica, en colaboración en grupo, a influencia que teñen na configuración da personalidade os valores morais inculcados polos axentes sociais, entre eles a familia, a escola, os amigos e os medios de comunicación masiva, elaborando un esquema e conclusións, utilizando soportes informáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CD CSC 	<ul style="list-style-type: none"> TIC CA E ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.2.2. Exemplifica, en colaboración en grupo, a influencia que teñen na configuración da personalidade os valores morais inculcados polos axentes sociais, entre eles a familia, a escola, os amigos e os medios de comunicación masiva, elaborando un esquema e conclusións, utilizando soportes informáticos de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
			<ul style="list-style-type: none"> VEB2.2.3. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional, como medio indispensable para adecuar aos valores éticos universais establecidos na DUDH os costumes, as normas, os valores, etc., do seu medio, rexeitando todo o que atente contra a dignidade do humano e os seus dereitos fundamentais. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.2.3. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional, como medio indispensable para adecuar aos valores éticos universais establecidos na DUDH os costumes, as normas, os valores, etc., do seu medio, rexeitando todo o que atente contra a dignidade do humano e os seus dereitos fundamentais razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate <ul style="list-style-type: none"> Escrito Oral
<ul style="list-style-type: none"> a h 	<ul style="list-style-type: none"> B2.7. Diferenza entre a vida privada (regulada pola ética) e a vida pública (regulada polo dereito). Límites da liberdade nos dous ámbitos. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Distinguir na persoa os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.3.1. Define os ámbitos da vida privada e a pública, así como o límite da liberdade humana, en ambos os casos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.3.1. Define os ámbitos da vida privada e a pública, así como o límite da liberdade humana, en ambos os casos razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase
<ul style="list-style-type: none"> a b d h 	<ul style="list-style-type: none"> B2.8. Habilidades emocionais de Goleman e valores éticos que atinxen ás relación humanas. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.4. Relacionar e valorar a importancia das habilidades da intelixencia emocional sinaladas por Goleman, en relación coa vida interpersoal, e establecer o seu vínculo cos valores éticos que enriquecen as relacións humanas. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.4.1. Comprende a importancia que para Goleman ten a capacidade de recoñecer as emocións alleas e a de controlar as relacións interpersoais, e elabora un resumo esquemático sobre o tema. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 	<ul style="list-style-type: none"> E 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.4.1. Comprende a importancia que para Goleman ten a capacidade de recoñecer as emocións alleas e a de controlar as relacións interpersoais, e elabora un resumo esquemático sobre o tema de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> Escrito
<ul style="list-style-type: none"> a b d g h 	<ul style="list-style-type: none"> B2.9. Asertividade fronte a agresividade e a inhibición. B2.10. Asertividade e respecto á dignidade das outras persoas. B2.11. Asertividade e outras habilidades sociais. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, coa finalidade de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.5.1. Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co comportamento agresivo ou inhibido, e adopta como principio moral fundamental, nas relacións interpersoais, o respecto á dignidade das persoas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE E 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.5.1. Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co comportamento agresivo ou inhibido, e adopta como principio moral fundamental, nas relacións interpersoais, o respecto á dignidade das persoas de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
			<ul style="list-style-type: none"> VEB2.5.2. Aмосa, nas relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara ao dereito que todos os seres humano teñen a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.5.2. Aмосa, nas relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara ao dereito que todos os seres humano teñen a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase

Valores Éticos - 1º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
			etc., e nomeadamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc.				etc., e nomeadamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc de xeito apropiado.	
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais como a empatía, a escoita activa, a interrogación asertiva, etc., coa finalidade de que aprenda a utilizalos de forma natural na súa relación coas demais persoas. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CCL 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE • E 	<ul style="list-style-type: none"> • Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais como a empatía, a escoita activa, a interrogación asertiva, etc., coa finalidade de que aprenda a utilizalos de forma natural na súa relación coas demais persoas de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nota de clase
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.5.4. Exercita algunhas técnicas de comunicación interpersonal, mediante a realización de diálogos orais, tales como a forma axeitada de dicir non, o disco raiado, o banco de néboa, etc., co obxecto de dominalas e poder utilizalas no momento adecuado. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CCL • CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE • E 	<ul style="list-style-type: none"> • Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.5.4. Exercita algunhas técnicas de comunicación interpersonal, mediante a realización de diálogos orais, tales como a forma axeitada de dicir non, o disco raiado, o banco de néboa, etc., co obxecto de dominalas e poder utilizalas no momento adecuado razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nota de clase
<ul style="list-style-type: none"> • a • b • d • h 	<ul style="list-style-type: none"> • B2.12. Valores e virtudes éticas nas relacións interpersoais. • B2.13. Deber moral e cívico do auxilio. 	<ul style="list-style-type: none"> • B2.6. Xustificar a importancia dos valores e das virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.6.1. Identifica a adquisición das virtudes éticas como unha condición necesaria para lograr unhas boas relacións interpersoais, entre elas a prudencia, a lealdade, a sinceridade, a xenerosidade, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.6.1. Identifica a adquisición das virtudes éticas como unha condición necesaria para lograr unhas boas relacións interpersoais, entre elas a prudencia, a lealdade, a sinceridade, a xenerosidade, etc, razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nota de clase
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.6.2. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, tales como responsabilidade, compromiso, tolerancia, pacifismo, lealdade, solidariedade, prudencia, respecto mutuo, xustiza, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.6.2. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, tales como responsabilidade, compromiso, tolerancia, pacifismo, lealdade, solidariedade, prudencia, respecto mutuo, xustiza, etc, razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ En equipo ◦ Escrito ◦ Oral
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.6.3. Destaca o deber moral e cívico que todas as persoas teñen de prestar auxilio e socorro a outras cuxa vida, liberdade e seguridade estean en perigo de xeito inminente, colaborando na medida das súas posibilidades a prestar primeiros auxilios, en casos de emerxencia. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.6.3. Destaca o deber moral e cívico que todas as persoas teñen de prestar auxilio e socorro a outras cuxa vida, liberdade e seguridade estean en perigo de xeito inminente, colaborando na medida das súas posibilidades a prestar primeiros auxilios, en casos de emerxencia de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nota de clase
Bloque 3. A reflexión ética								
<ul style="list-style-type: none"> • a 	<ul style="list-style-type: none"> • B3.1. Diferenzas entre ética e 	<ul style="list-style-type: none"> • B3.1. Distinguir entre ética e 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación

Valores Éticos - 1º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
<ul style="list-style-type: none"> d h 	moral. Importancia da reflexión ética.	moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de forma racional a conduta do ser humano á súa plena realización.	entre a ética e a moral.				entre a ética e a moral razoadamente con erros leves.	<ul style="list-style-type: none"> Oral
			<ul style="list-style-type: none"> VEB3.1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación Escrito
<ul style="list-style-type: none"> a d f h 	<ul style="list-style-type: none"> B3.2. Conduta instintiva animal e o comportamento racional, libre e moral do ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.2.1. Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento racional e libre do ser humano, destacando a magnitude das súas diferenzas e apreciando as consecuencias que estas teñen na vida das persoas. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CSC 	<ul style="list-style-type: none"> TIC ECC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.2.1. Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento racional e libre do ser humano, destacando a magnitude das súas diferenzas e apreciando as consecuencias que estas teñen na vida das persoas razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase
<ul style="list-style-type: none"> a b d e f g h 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Liberdade e concepto de persoa. B3.4. Influencia na liberdade da intelixencia e da vontade. B3.5. Factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e o concepto de persoa. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e o concepto de persoa razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> VEB3.3.2. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que temos decidido facer. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 	<ul style="list-style-type: none"> E 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.3.2. Valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que temos decidido facer razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase
			<ul style="list-style-type: none"> VEB3.3.3. Analiza algúns factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación, e expón as súas conclusións de forma clara, mediante unha presentación realizada con soportes informáticos e audiovisuais. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CD CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE TIC CA 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.3.3. Analiza algúns factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación, e expón as súas conclusións de forma clara, mediante unha presentación realizada con soportes informáticos e audiovisuais razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación Escrito Oral Audiovisual
<ul style="list-style-type: none"> a b d e h 	<ul style="list-style-type: none"> B3.6. Valores. O seu papel na vida individual e colectiva. B3.7. Clases de valores. B3.8. Xerarquías de valores. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.4. Xustificar e apreciar o papel dos valores na vida persoal e social, resaltando as súas características, a súa clasificación e a súa xerarquía, coa finalidade de comprender a súa natureza e a súa importancia. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.4.1. Explica o que son os valores e as súas principais características, e aprecia a súa importancia na vida individual e colectiva das persoas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.4.1. Aprecia os valores e as súas principais características e a súa importancia na vida individual e colectiva das persoas razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase
			<ul style="list-style-type: none"> VEB3.4.2. Procura e selecciona información sobre a existencia de clases de valores: relixiosos, afectivos, intelectuais, vitais, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CSC 	<ul style="list-style-type: none"> E ECC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.4.2. Procura e selecciona información sobre a existencia de clases de valores: relixiosos, afectivos, intelectuais, vitais, etc, razoadamente con erros leves 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase

Valores Éticos - 1º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
			<ul style="list-style-type: none"> VEB3.4.3. Realiza, en traballo en grupo, unha xerarquía de valores, explicando a súa fundamentación racional, mediante unha exposición usando medios informáticos ou audiovisuais. 	<ul style="list-style-type: none"> CD CSC 	<ul style="list-style-type: none"> TIC CA ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.4.3. Realiza, en traballo en grupo, unha xerarquía de valores, explicando a súa fundamentación racional, mediante unha exposición usando medios informáticos ou audiovisuais razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
<ul style="list-style-type: none"> a d h 	<ul style="list-style-type: none"> B3.9. Carácter distintivo dos valores éticos. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.5. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.5.1. Explica a diferenza entre os valores éticos e o resto dos valores, e valora a importancia para a persoa dos valores éticos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.5.1. Explica a diferenza entre os valores éticos e o resto dos valores, e valora a importancia para a persoa dos valores éticos razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase
<ul style="list-style-type: none"> a d e g h 	<ul style="list-style-type: none"> B3.10. Valores e normas éticas, e os seus efectos beneficiosos para a persoa e para a comunidade. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.6. Tomar conciencia da importancia dos valores e das normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos beneficios que proporcionan á persoa e á comunidade. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.6.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.6.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc, de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase
			<ul style="list-style-type: none"> VEB3.6.2. Emprende, utilizando a iniciativa persoal e a colaboración en grupo, a organización e o desenvolvemento dunha campaña no seu medio, co fin de promover o recoñecemento dos valores éticos como elementos fundamentais do pleno desenvolvemento persoal e social. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CSC CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> E ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.6.2. Emprende, utilizando a iniciativa persoal e a colaboración en grupo, a organización e o desenvolvemento dunha campaña no seu medio, co fin de promover o recoñecemento dos valores éticos como elementos fundamentais do pleno desenvolvemento persoal e social de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> Acción <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos								
<ul style="list-style-type: none"> a c d h 	<ul style="list-style-type: none"> B5.1. Preámbulo da DUDH: a dignidade das persoas como fundamento dos seus dereitos universais, inalienables e innatos. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.1. Identificar, no preámbulo da DUDH, o respecto á dignidade das persoas e os seus atributos esenciais como o fundamento do que derivan todos os dereitos humanos. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.1.1. Explica e aprecia en que consiste a dignidade que esta declaración recoñece ao ser humano como persoa, posuidora duns dereitos universais, inalienables e innatos, mediante a lectura do seu preámbulo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.1.1. Aprecia en que consiste a dignidade que esta declaración recoñece ao ser humano como persoa, posuidora duns dereitos universais, inalienables e innatos, mediante a lectura do seu preámbulo razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase
<ul style="list-style-type: none"> a b c 	<ul style="list-style-type: none"> B5.2. Dereitos da muller: patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e desigualdade de xénero. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.2. Estimar a importancia do problema actual do exercicio dos dereitos da muller e da infancia en grande parte do mundo, coñecendo as súas causas e tomando conciencia deles, 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.2.1. Dá razóns sobre a orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.2.1. Dá razóns sobre a orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate <ul style="list-style-type: none"> Escrito Oral

Valores Éticos - 1º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
<ul style="list-style-type: none"> • d • e • g • h 	<ul style="list-style-type: none"> • B5.3. Dereitos da infancia. 	coa finalidade de promover a súa solución.	<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.2.2. Xustifica a necesidade de actuar en defensa dos dereitos da infancia, loitando contra a violencia e o abuso do que nenos e as nenas son vítimas no século XXI, tales como o abuso sexual, o traballo infantil, ou a súa utilización como soldados/as, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.2.2. Xustifica a necesidade de actuar en defensa dos dereitos da infancia, loitando contra a violencia e o abuso do que nenos e as nenas son vítimas no século XXI, tales como o abuso sexual, o traballo infantil, ou a súa utilización como soldados/as, etc. de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> • Debate <ul style="list-style-type: none"> ◦ Escrito ◦ Oral
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.2.3. Emrende, en colaboración en grupo, a elaboración dunha campaña contra a discriminación da muller e a violencia de xénero no seu medio familiar, escolar e social, e avalía os resultados obtidos. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC • CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC • E 	<ul style="list-style-type: none"> • 4 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.2.3. Emrende, en colaboración en grupo, a elaboración dunha campaña contra a discriminación da muller e a violencia de xénero no seu medio familiar, escolar e social, e avalía os resultados obtidos de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> • Acción <ul style="list-style-type: none"> ◦ En equipo ◦ Escrito ◦ Oral
<ul style="list-style-type: none"> • a • d • e • g 	<ul style="list-style-type: none"> • B5.4. Organizacións que traballan polos dereitos humanos: institucións internacionais e ONG. 	<ul style="list-style-type: none"> • B5.3. Apreciar o labor que realizan institucións e ONG que traballan pola defensa dos dereitos humanos, auxiliando as persoas que por natureza os posúen, pero non teñen a oportunidade de exercelos. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.3.1. Indaga, en traballo en colaboración, sobre o traballo de institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan polo cumprimento dos dereitos humanos (Amnistía Internacional, e ONG como Mans Unidas, Médicos sen Fronteiras e Cáritas, entre outros), e elabora e expresa as súas conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CSC • CCL 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE • E • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.3.1. Indaga, en traballo en colaboración, sobre o traballo de institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan polo cumprimento dos dereitos humanos (Amnistía Internacional, e ONG como Mans Unidas, Médicos sen Fronteiras e Cáritas, entre outros), e elabora e expresa as súas conclusións de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ Escrito

35 SESIÓNS

Valores Éticos - 2º de ESO

Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
Bloque 1. A dignidade da persoa								
<ul style="list-style-type: none"> • a • d • h • l 	<ul style="list-style-type: none"> • B1.1. Conceptos de persoa achegados pola filosofía. 	<ul style="list-style-type: none"> • B1.1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando algunhas definicións achegadas por filósofos/as. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando algunhas definicións achegadas por filósofos/as con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ Oral
<ul style="list-style-type: none"> • a • c • d • h • l 	<ul style="list-style-type: none"> • B1.2. Visión kantiana: a persoa como suxeito autónomo e como un fin en si mesma. 	<ul style="list-style-type: none"> • B1.2. Identificar os conceptos de heteronomía e autonomía, mediante a concepción kantiana da persoa, coa finalidade de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.2.1. Explica a concepción kantiana do concepto de persoa, como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.2.1. Explica a concepción kantiana do concepto de persoa, como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.2.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como instrumento para alcanzar fins alleos a ela. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • EOE • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.2.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como instrumento para alcanzar fins alleos a ela con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Debate <ul style="list-style-type: none"> ◦ En equipo ◦ Oral
<ul style="list-style-type: none"> • a • b • d • h • l 	<ul style="list-style-type: none"> • B1.3. Noción aristotélica da virtude: relación cos actos, os hábitos e o carácter. Virtudes éticas. 	<ul style="list-style-type: none"> • B1.3. Entender a relación entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter, mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas, pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.3.1. Sinala en que consiste a virtude e as súas características en Aristóteles, indicando a súa relación cos actos, os hábitos e o carácter. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • EOE • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.3.1. Sinala en que consiste a virtude e as súas características en Aristóteles, indicando a súa relación cos actos, os hábitos e o carácter con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Debate <ul style="list-style-type: none"> ◦ En equipo ◦ Oral
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.3.2. Enumera algúns dos beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtudes éticas ao ser humano, identifica algunhas destas e ordénaas segundo un criterio racional. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CCL • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE • E • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.3.2. Enumera algúns dos beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtudes éticas ao ser humano, identifica algunhas destas e ordénaas segundo un criterio racional con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ En equipo ◦ Escrito
Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais								
<ul style="list-style-type: none"> • a • b • e • g • h 	<ul style="list-style-type: none"> • B2.1. Diferenzas entre ética e dereito. • B2.2. Posibles conflitos entre os valores que regulan a vida privada e os que regulan a vida pública. 	<ul style="list-style-type: none"> • B2.1. Distinguir, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.1.1. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, e expón as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informática. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CD 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE • CA • TIC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.1.1. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, e expón as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informática con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ En equipo ◦ Escrito ◦ Oral
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.1.2. Reflexiona arredor do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público, e a posibilidade de que exista un 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • EOE • E 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.1.2. Reflexiona arredor do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público, e a posibilidade de que exista un 	<ul style="list-style-type: none"> • Debate <ul style="list-style-type: none"> ◦ En equipo

Valores Éticos - 2º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
			conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de maneira concreta tales casos, e expón as súas posibles solucións fundamentadas eticamente.	• CSIEE	• ECC		conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de maneira concreta tales casos, e expón as súas posibles solucións fundamentadas eticamente con erros leves.	• Oral
Bloque 3. A reflexión ética								
• a • d • h	• B3.1. Diferenza entre ética e moral. • B3.2. Reflexión ética como guía racional de conduta.	• B3.1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas, e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de xeito racional a conduta do ser humano á súa plena realización.	• VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral, no que se refire á súa orixe e á súa finalidade.	• CSC	• ECC	• Continuo	• VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral, no que se refire á súa orixe e á súa finalidade con erros leves.	• Nota de clase
			• VEB3.1.2. Achega razóns que xustifican a importancia da reflexión ética, como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos en que se fundamenta.	• CSC	• EOE • ECC	• 1	• VEB3.1.2. Achega razóns que xustifican a importancia da reflexión ética, como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos en que se fundamenta con erros leves.	• Debate • En equipo • Oral
• a • b • d • g • h	• B3.3. Estrutura moral da persoa. • B3.4. Etapas do desenvolvemento moral en Piaget e Kohlberg. Paso da heteronomía á autonomía moral.	• B3.2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libre e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.	• VEB3.2.1. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola que esta é responsable da súa conduta e das consecuencias desta.	• CSC	• EOE • ECC	• 1	• VEB3.2.1. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola que esta é responsable da súa conduta e das consecuencias desta con erros leves.	• Debate • En equipo • Oral
			• VEB3.2.2. Explica as tres etapas do desenvolvemento moral na persoa, segundo a teoría de Piaget ou a de Kohlberg, e as características propias de cada unha, destacando como se pasa da heteronomía á autonomía moral.	• CCL • CSC	• CL • EOE • ECC	• 1	• VEB3.2.2. Explica as tres etapas do desenvolvemento moral na persoa, segundo a teoría de Piaget ou a de Kohlberg, e as características propias de cada unha, destacando como se pasa da heteronomía á autonomía moral con erros leves.	• Documentación • Escrito
• a • g • h	• B3.5. A liberdade como raíz da estrutura moral da persoa.	• B3.3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa, e apreciar o papel da intelixencia e da vontade como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.	• VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e os conceptos de persoa e estrutura moral.	• CCL • CSC	• ECC	• Continuo	• VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e os conceptos de persoa e estrutura moral con erros leves.	• Nota de clase
• a • b • c	• B3.6. Características distintivas dos valores éticos. • B3.7. Valores éticos e dignidade humana.	• B3.4. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados	• VEB3.4.1. Describe as características distintivas dos valores éticos, utilizando exemplos concretos deles e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e a conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria.	• CCL • CSC	• ECC	• Continuo	• VEB3.4.1. Describe as características distintivas dos valores éticos, utilizando exemplos concretos deles e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e a conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria con erros leves.	• Nota de clase

Valores Éticos - 2º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
<ul style="list-style-type: none"> d e g h 		por todos.	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.4.2. Emprega o espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos, tanto na vida persoal como na social. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> E ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 7 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.4.2. Emprega o espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos, tanto na vida persoal como na social con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Acción <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
<ul style="list-style-type: none"> a b h l 	<ul style="list-style-type: none"> B3.8. Normas. Especificidade das normas éticas. B3.9. Relativismo moral dos sofistas. B3.10. Intelectualismo moral en Sócrates e Platón. B3.11. Relativismo moral fronte a obxectivismo moral. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.5. Establecer o concepto de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas características e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.5.1. Define o concepto de norma e de norma ética, distinguíndoa das normas xurídicas, relixiosas, etc. VEB3.5.2. Sinala quen foron os sofistas e algúns dos feitos e das razóns en que se fundamentaba a súa teoría relativista da moral, destacando as consecuencias que esta ten na vida das persoas. VEB3.5.3. Coñece os motivos que levaron a Sócrates a afirmar o "intelectualismo moral", e explica en que consiste e a postura de Platón ao respecto. VEB3.5.4. Compara o relativismo e o obxectivismo moral apreciando a vixencia destas teorías éticas na actualidade, e expresa opinións de forma argumentada. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCEC CCEC CCL CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC CL EOE CL EOE ECC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 1 1 Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.5.1. Define o concepto de norma e de norma ética, distinguíndoa das normas xurídicas, relixiosas, etc con erros leves. VEB3.5.2. Sinala quen foron os sofistas e algúns dos feitos e das razóns en que se fundamentaba a súa teoría relativista da moral, destacando as consecuencias que esta ten na vida das persoas con erros leves. VEB3.5.3. Coñece os motivos que levaron a Sócrates a afirmar o "intelectualismo moral", e explica en que consiste e a postura de Platón ao respecto con erros leves. VEB3.5.4. Compara o relativismo e o obxectivismo moral apreciando a vixencia destas teorías éticas na actualidade, e expresa opinións de forma argumentada con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase Documentación <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral Documentación <ul style="list-style-type: none"> Escrito Nota de clase
<ul style="list-style-type: none"> b e g h l 	<ul style="list-style-type: none"> B3.12. Clasificación das teorías éticas: éticas de fins e éticas procedementais. B3.13. A ética de Epicuro como ética de fins. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.6. Explicar as características e os obxectivos das teorías éticas, así como a súa clasificación en éticas de fins e procedementais, sinalando os principios máis destacados do hedonismo de Epicuro. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.6.1. Enuncia os elementos distintivos das "teorías éticas" e argumenta a súa clasificación en éticas de fins e éticas procedementais, e elabora un esquema coas súas características máis destacadas. VEB3.6.2. Enuncia os aspectos fundamentais da teoría hedonista de Epicuro e os valores éticos que defende, destacando as características que a identifican como unha ética de fins. VEB3.6.3. Elabora, en colaboración co grupo, argumentos a favor e/ou en contra do epicureísmo, e expón as súas conclusións cos argumentos racionais correspondentes. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL CCEC CAA CCL 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE E CL EOE EOE E 	<ul style="list-style-type: none"> 1 1 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.6.1. Enuncia os elementos distintivos das "teorías éticas" e argumenta a súa clasificación en éticas de fins e éticas procedementais, e elabora un esquema coas súas características máis destacadas con erros leves. VEB3.6.2. Enuncia os aspectos fundamentais da teoría hedonista de Epicuro e os valores éticos que defende, destacando as características que a identifican como unha ética de fins con erros leves. VEB3.6.3. Elabora, en colaboración co grupo, argumentos a favor e/ou en contra do epicureísmo, e expón as súas conclusións cos argumentos racionais correspondentes con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral Documentación <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral Debate <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito

Valores Éticos - 2º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
								<ul style="list-style-type: none"> Oral
<ul style="list-style-type: none"> b h l 	<ul style="list-style-type: none"> B3.14. O eudemonismo aristotélico como ética de fins. B3.15. O ben supremo da persoa en Aristóteles e as tres tendencias da alma. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.7. Entender os principais aspectos do eudemonismo aristotélico, identificándoo como unha ética de fins e valorando a súa importancia e a vixencia actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.7.1. Explica o significado do termo "eudemonismo" e o que para Aristóteles significa a felicidade como ben supremo, e elabora e expresa conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.7.1. Explica o significado do termo "eudemonismo" e o que para Aristóteles significa a felicidade como ben supremo, e elabora e expresa conclusións con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> VEB3.7.2. Distingue os tres tipos de tendencias que hai no ser humano, segundo Aristóteles, e a súa relación co que el considera como ben supremo da persoa. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.7.2. Distingue os tres tipos de tendencias que hai no ser humano, segundo Aristóteles, e a súa relación co que el considera como ben supremo da persoa con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> VEB3.7.3. Achega razóns para clasificar o eudemonismo de Aristóteles dentro da categoría da ética de fins. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.7.3. Achega razóns para clasificar o eudemonismo de Aristóteles dentro da categoría da ética de fins con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación Escrito
<ul style="list-style-type: none"> b g h l 	<ul style="list-style-type: none"> B3.16. O utilitarismo como ética de fins: principio de utilidade; concepto de pracer; compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal; localización do valor moral nas consecuencias da acción. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.8. Comprender os elementos máis significativos da ética utilitarista e a súa relación co hedonismo de Epicuro, clasificándoa como unha ética de fins e elaborando argumentos que apoiem a súa valoración persoal arredor desta formulación ética. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.8.1. Fai unha recensión das ideas fundamentais da ética utilitarista: o principio de utilidade, o concepto de pracer, a compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal e a localización do valor moral nas consecuencias da acción, entre outras. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.8.1. Fai unha recensión das ideas fundamentais da ética utilitarista: o principio de utilidade, o concepto de pracer, a compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal e a localización do valor moral nas consecuencias da acción, entre outras con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación En equipo Escrito Oral
			<ul style="list-style-type: none"> VEB3.8.2. Enumera as características que fan do utilitarismo e do epicureísmo unhas éticas de fins. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.8.2. Enumera as características que fan do utilitarismo e do epicureísmo unhas éticas de fins con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> VEB3.8.3. Argumenta racionalmente as súas opinións sobre a ética utilitarista. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> EOE E 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.8.3. Argumenta racionalmente as súas opinións sobre a ética utilitarista con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate En equipo Oral
Bloque 4. A xustiza e a política								
<ul style="list-style-type: none"> a b e h l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.1. Relación entre ética, política e xustiza no pensamento aristotélico. B4.2. Semellanzas, diferenzas e relacións entre valores éticos e valores cívicos. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.1. Comprender e valorar a importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pensamento de Aristóteles. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB4.1.1. Explica e aprecia as razóns que dá Aristóteles para establecer un vínculo necesario entre ética, política e xustiza. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> EOE 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB4.1.1. Explica e aprecia as razóns que dá Aristóteles para establecer un vínculo necesario entre ética, política e xustiza con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate En equipo Escrito Oral
			<ul style="list-style-type: none"> VEB4.1.2. Utiliza e selecciona información sobre os valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, as diferenzas e as 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CSC 	<ul style="list-style-type: none"> E ECC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB4.1.2. Selecciona e utiliza información sobre os valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, as diferenzas e as 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase

Valores Éticos - 2º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
			relacións entre eles.				relacións entre eles con erros leves.	
<ul style="list-style-type: none"> • b • e • g • h • l 	<ul style="list-style-type: none"> • B4.3. A política de Aristóteles. • B4.4. Concepto aristotélico de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade. 	<ul style="list-style-type: none"> • B4.2. Coñecer e apreciar a política de Aristóteles e as súas características esenciais, e entender o seu concepto de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico sobre a perspectiva deste filósofo. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.2.1. Elabora, recorrendo á súa iniciativa persoal, unha presentación con soporte informático, sobre a política aristotélica como unha teoría organicista, cunha finalidade ética e que atribúe a función educativa ao Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSIEE • CD • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE • CA • TIC • E • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.2.1. Elabora, recorrendo á súa iniciativa persoal, unha presentación con soporte informático, sobre a política aristotélica como unha teoría organicista, cunha finalidade ética e que atribúe a función educativa ao Estado con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ En equipo ◦ Escrito ◦ Oral
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.2.2. Selecciona e usa información, en colaboración co grupo, para entender e apreciar a importancia que Aristóteles lle dá á xustiza como valor ético no que se fundamenta a lexitimidade do Estado e a súa relación coa felicidade e o ben común, e expón as súas conclusións persoais debidamente fundamentadas. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CCL 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE • E 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.2.2. Selecciona e usa información, en colaboración co grupo, para entender e apreciar a importancia que Aristóteles lle dá á xustiza como valor ético no que se fundamenta a lexitimidade do Estado e a súa relación coa felicidade e o ben común, e expón as súas conclusións persoais debidamente fundamentadas con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ En equipo ◦ Escrito ◦ Oral
Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos								
<ul style="list-style-type: none"> • b • e • h 	<ul style="list-style-type: none"> • B5.1. Relacións entre ética e dereito. 	<ul style="list-style-type: none"> • B5.1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.1.1. Procura e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, as semellanzas e os vínculos entre a ética e o dereito. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CD • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • CA • TIC • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.1.1. Procura e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, as semellanzas e os vínculos entre a ética e o dereito con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nota de clase
Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía								
<ul style="list-style-type: none"> • a • b • d • e • f • g • h • m 	<ul style="list-style-type: none"> • B6.1. Dimensión moral da ciencia e da tecnoloxía polo seu impacto en todos os ámbitos da vida humana. • B6.2. Valores recollidos na DUDH como criterio para fixar límites á investigación científico-tecnolóxica. 	<ul style="list-style-type: none"> • B6.1. Recoñecer a importancia da dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos, coa finalidade de orientar a súa actividade consonte os valores defendidos pola DUDH. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB6.1.1. Utiliza información de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana (social, económico, político, ético e ecolóxico, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CMCCT • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE • E • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB6.1.1. Utiliza información de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana (social, económico, político, ético e ecolóxico, etc.) con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ En equipo ◦ Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB6.1.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de pór límites éticos e xurídicos á investigación práctica, tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CMCCT • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • EOE • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB6.1.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de pór límites éticos e xurídicos á investigación práctica, tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Debate <ul style="list-style-type: none"> ◦ En equipo ◦ Escrito ◦ Oral

Valores Éticos - 2º de ESO

Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
			<ul style="list-style-type: none"> VEB6.1.3. Recorre á súa iniciativa persoal para expor as súas conclusións sobre o tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de xeito argumentado e ordenado racionalmente. 	<ul style="list-style-type: none"> CD CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE CA TIC E 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB6.1.3. Recorre á súa iniciativa persoal para expor as súas conclusións sobre o tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de xeito argumentado e ordenado racionalmente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase
<ul style="list-style-type: none"> a d g m 	<ul style="list-style-type: none"> B6.3. Problemas da tecnodependencia. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.2. Entender e valorar o problema da tecnodependencia e a alienación humana á que conduce. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB6.2.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodependencia, sinalando os seus síntomas e as súas causas, e estimando as súas consecuencias negativas, como unha adición incontrolada aos dispositivos electrónicos, aos videoxogos e ás redes sociais, que conduce as persoas cara a unha progresiva deshumanización. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> EOE 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB6.2.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodependencia, sinalando os seus síntomas e as súas causas, e estimando as súas consecuencias negativas, como unha adición incontrolada aos dispositivos electrónicos, aos videoxogos e ás redes sociais, que conduce as persoas cara a unha progresiva deshumanización con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
<ul style="list-style-type: none"> a b d e f g h m 	<ul style="list-style-type: none"> B6.4. Dilemas morais que presentan os avances en medicina e biotecnoloxía. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.3. Utilizar os valores éticos contidos na DUDH no campo científico e tecnolóxico, coa finalidade de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, nomeadamente no terreo da medicina e a biotecnoloxía. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB6.3.1. Analiza información seleccionada de diversas fontes, coa finalidade de coñecer en que consisten algúns dos avances en medicina e biotecnoloxía, que formulan dilemas morais (utilización de células nai, clonación, euxeñese, etc.), sinalando algúns perigos que estes encerran de prescindir do respecto á dignidade humana e os seus valores fundamentais. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CMCCT CSC 	<ul style="list-style-type: none"> EOE ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB6.3.1. Analiza información seleccionada de diversas fontes, coa finalidade de coñecer en que consisten algúns dos avances en medicina e biotecnoloxía, que formulan dilemas morais (utilización de células nai, clonación, euxeñese, etc.), sinalando algúns perigos que estes encerran de prescindir do respecto á dignidade humana e os seus valores fundamentais con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
			<ul style="list-style-type: none"> VEB6.3.2. Presenta unha actitude de tolerancia e respecto ante as opinións que se expresan na confrontación de ideas, coa finalidade de solucionar os dilemas éticos, sen esquecer a necesidade de empregar o rigor na fundamentación racional e ética de todas as alternativas de solución formuladas. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> E ECC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB6.3.2. Presenta unha actitude de tolerancia e respecto ante as opinións que se expresan na confrontación de ideas, coa finalidade de solucionar os dilemas éticos, sen esquecer a necesidade de empregar o rigor na fundamentación racional e ética de todas as alternativas de solución formuladas de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase

35 SESIÓNS

Valores Éticos - 3º ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
Bloque 4. A xustiza e a política								
<ul style="list-style-type: none"> • a • c • d • h • l 	<ul style="list-style-type: none"> • B4.1. A democracia como forma de goberno na que se plasman os principios éticos da DUDH. • B4.2. O Estado de dereito. • B4.3. Léxico da unidade: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc. • B4.4. División de poderes. A proposta de Montesquieu e a súa función de control do Estado por parte da cidadanía. 	<ul style="list-style-type: none"> • B4.1. Xustificar racionalmente a necesidade dos valores e principios éticos contidos na DUDH, como fundamento universal das democracias durante os séculos XX e XXI, destacando as súas características e a súa relación cos conceptos de "Estado de dereito" e "división de poderes". 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.1.1. Fundamenta racionalmente e eticamente a elección da democracia como un sistema que está por riba doutras formas de goberno, polo feito de incorporar nos seus principios os valores éticos sinalados na DUDH. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.1.1. Fundamenta racionalmente e eticamente a elección da democracia como un sistema que está por riba doutras formas de goberno, polo feito de incorporar nos seus principios os valores éticos sinalados na DUDH razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> • En equipo • Escrito • Oral
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.1.2. Define o concepto de "Estado de dereito" e establece a súa relación coa defensa dos valores éticos e cívicos na sociedade democrática. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.1.2. Define o concepto de "Estado de dereito" e establece a súa relación coa defensa dos valores éticos e cívicos na sociedade democrática razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> • Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.1.3. Describe o significado dos seguintes conceptos e establece a relación entre eles: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.1.3. Describe o significado dos seguintes conceptos e establece a relación entre eles: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc. razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> • Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.1.4. Explica a división de poderes proposta por Montesquieu e a función que desempeñan o poder lexislativo, o executivo e o xudicial no Estado democrático, como instrumento para evitar o monopolio do poder político e como medio que permite aos cidadáns e ás cidadás o control do Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.1.4. Explica a división de poderes proposta por Montesquieu e a función que desempeñan o poder lexislativo, o executivo e o xudicial no Estado democrático, como instrumento para evitar o monopolio do poder político e como medio que permite aos cidadáns e ás cidadás o control do Estado razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> • Escrito
<ul style="list-style-type: none"> • a • d • g • h 	<ul style="list-style-type: none"> • B4.5. Deber moral da participación cidadá no exercicio da democracia. • B4.6. Riscos de democracias que violen os dereitos humanos. 	<ul style="list-style-type: none"> • B4.2. Recoñecer a necesidade da participación activa dos cidadáns e das cidadás na vida política do Estado coa finalidade de evitar os riscos dunha democracia que viole os dereitos humanos. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.2.1. Asume e explica o deber moral e civil que teñen os cidadáns e as cidadás de participar activamente no exercicio da democracia, coa finalidade de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.2.1. Asume e explica o deber moral e civil que teñen os cidadáns e as cidadás de participar activamente no exercicio da democracia, coa finalidade de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> • Debate <ul style="list-style-type: none"> • Escrito • Oral
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.2.2. Define a magnitude dalgúns dos riscos que existen nos gobernos democráticos cando non se respectan os valores éticos da DUDH (dexeneración en demagogia, ditadura das maiorías, escasa participación cidadá, etc.) e formula posibles medidas para evitalos. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC • CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC • E 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.2.2. Define a magnitude dalgúns dos riscos que existen nos gobernos democráticos cando non se respectan os valores éticos da DUDH (dexeneración en demagogia, ditadura das maiorías, escasa participación cidadá, etc.) e formula posibles medidas para evitalos de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> • Debate <ul style="list-style-type: none"> • En equipo • Escrito • Oral

Valores Éticos - 3º ESO

Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
<ul style="list-style-type: none"> • a • b • c • d • h • l 	<ul style="list-style-type: none"> • B4.7. A Constitución española: valores éticos nos que se fundamenta e conceptos preliminares que establece. 	<ul style="list-style-type: none"> • B4.3. Coñecer e valorar os fundamentos da Constitución española de 1978, identificando os valores éticos dos que parte e os conceptos preliminares que establece. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.3.1. Identifica e aprecia os valores éticos máis salientables nos que se fundamenta a Constitución española, e sinala a orixe da súa lexitimidade e a súa finalidade, mediante a lectura comprensiva e comentada do seu preámbulo. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.3.1. Identifica e aprecia os valores éticos máis salientables nos que se fundamenta a Constitución española, e sinala a orixe da súa lexitimidade e a súa finalidade, mediante a lectura comprensiva e comentada do seu preámbulo de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.3.2. Describe os conceptos preliminares delimitados na Constitución española e a súa dimensión ética (nación española, pluralidade ideolóxica ou papel e funcións atribuídas ás Forzas Armadas), a través da lectura comprensiva e comentada dos artigos 1 ao 9. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.3.2. Describe os conceptos preliminares delimitados na Constitución española e a súa dimensión ética (nación española, pluralidade ideolóxica ou papel e funcións atribuídas ás Forzas Armadas), a través da lectura comprensiva e comentada dos artigos 1 ao 9 razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ Escrito
<ul style="list-style-type: none"> • a • c • d • h 	<ul style="list-style-type: none"> • B4.8. Dereitos e liberdades públicas fundamentais na Constitución española. 	<ul style="list-style-type: none"> • B4.4. A mosar respecto pola Constitución española e identificar nela, mediante unha lectura explicativa e comentada, os dereitos e os deberes do individuo como persoa e cidadán ou cidadá, apreciando a súa adecuación á DUDH, coa finalidade de asumir de xeito consciente e responsable os principios de convivencia que ben rexer no Estado español. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.4.1. Sinala e comenta a importancia dos "dereitos e as liberdades públicas fundamentais da persoa" establecidos na Constitución: liberdade ideolóxica, relixiosa e de culto; carácter aconfesional do Estado; dereito á libre expresión de ideas e pensamentos; e dereito á reunión política e á libre asociación, e os seus límites. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.4.1. Sinala e comenta a importancia dos "dereitos e as liberdades públicas fundamentais da persoa" establecidos na Constitución: liberdade ideolóxica, relixiosa e de culto; carácter aconfesional do Estado; dereito á libre expresión de ideas e pensamentos; e dereito á reunión política e á libre asociación, e os seus límites de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ Escrito
<ul style="list-style-type: none"> • a • b • c • d • g • h 	<ul style="list-style-type: none"> • B4.9. Adecuación da Constitución española aos principios éticos da DUDH. • B4.10. Deberes cidadáns na Constitución española. • B4.11. Responsabilidade fiscal e principios reitores da política social e económica na Constitución española. 	<ul style="list-style-type: none"> • B4.5. Sinalar e apreciar a adecuación da Constitución española aos principios éticos definidos pola DUDH, mediante a lectura comentada e reflexiva dos "dereitos e deberes dos cidadáns" (artigos do 30 ao 38) e dos "principios reitores da política social e económica" (artigos do 39 ao 52). 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.5.1. Coñece e aprecia na Constitución española a súa adecuación á DUDH, e sinala os valores éticos en que se fundamentan os dereitos e os deberes dos cidadáns e das cidadás, así como os principios reitores da política social e económica. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.5.1. Coñece e aprecia na Constitución española a súa adecuación á DUDH, e sinala os valores éticos en que se fundamentan os dereitos e os deberes dos cidadáns e das cidadás, así como os principios reitores da política social e económica de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nota de clase
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.5.2. Explica e asume os deberes cidadáns que establece a Constitución, e ordénaos segundo a súa importancia, xustificando a orde elixida. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE • E 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.5.2. Explica e asume os deberes cidadáns que establece a Constitución, e ordénaos segundo a súa importancia, xustificando a orde elixida de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.5.3. Achega razóns para xustificar a importancia que ten, para o bo funcionamento da democracia, o feito de que os cidadáns as cidadás sexan conscientes non só dos seus dereitos, senón tamén das súas 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB4.5.3. Achega razóns para xustificar a importancia que ten, para o bo funcionamento da democracia, o feito de que os cidadáns as cidadás sexan conscientes non só dos seus dereitos, senón tamén das súas 	<ul style="list-style-type: none"> • Debate <ul style="list-style-type: none"> ◦ En equipo ◦ Escrito ◦ Oral

Valores Éticos - 3º ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
			obrigas como un deber cívico, xurídico e ético.				obrigas como un deber cívico, xurídico e ético razoadamente con erros leves.	
			<ul style="list-style-type: none"> VEB4.5.4. Recoñece a responsabilidade fiscal dos cidadáns e da cidadás, e a súa relación cos orzamentos xerais do Estado como un deber ético que contribúe ao desenvolvemento do ben común. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB4.5.4. Recoñece a responsabilidade fiscal dos cidadáns e da cidadás, e a súa relación cos orzamentos xerais do Estado como un deber ético que contribúe ao desenvolvemento do ben común de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase
<ul style="list-style-type: none"> a b g h l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B4.12. Estatuto de Autonomía de Galicia: título preliminar; título primeiro, capítulos I e II. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.6. Coñecer e valorar os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia segundo aparece no seu título preliminar e no título primeiro, capítulos I e II. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB4.6.1. Sinala e comenta, a través do traballo colaborativo, os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia recollidos no seu título preliminar. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CSC 	<ul style="list-style-type: none"> E ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB4.6.1. Sinala e comenta, a través do traballo colaborativo, os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia recollidos no seu título preliminar de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> VEB4.6.2. Identifica e valora as características sinaladas no título I sobre o "poder galego". 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB4.6.2. Identifica e valora as características sinaladas no título I sobre o "poder galego" de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> VEB4.6.3. Identifica e valora as funcións e as características do Parlamento sinaladas no capítulo I, e da Xunta e a súa Presidencia, segundo o capítulo II. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB4.6.3. Identifica e valora as funcións e as características do Parlamento sinaladas no capítulo I, e da Xunta e a súa Presidencia, segundo o capítulo II de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> Escrito
<ul style="list-style-type: none"> a d h l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.13. Desenvolvemento histórico da Unión Europea (UE): obxectivos e valores éticos en que se fundamenta, de acordo coa DUDH. B4.14. Logros alcanzados pola UE en beneficio dos seus cidadáns e das súas cidadás. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.7. Coñecer os elementos esenciais da UE, analizando os beneficios recibidos e as responsabilidades adquiridas polos estados membros e a súa cidadanía, coa finalidade de recoñecer a súa utilidade e os logros alcanzados por esta. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB4.7.1. Describe a integración económica e política da UE, o seu desenvolvemento histórico desde 1951, os seus obxectivos e os valores éticos nos que se fundamenta, de acordo coa DUDH. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB4.7.1. Describe a integración económica e política da UE, o seu desenvolvemento histórico desde 1951, os seus obxectivos e os valores éticos nos que se fundamenta, de acordo coa DUDH razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> VEB4.7.2. Identifica e aprecia a importancia dos logros alcanzados pola UE e o beneficio que estes supuxeron para a vida dos cidadáns e das cidadás (anulación de fronteiras e restricións alfandegueiras, libre circulación de persoas e capitais, etc.), así como as obrigas adquiridas en diferentes ámbitos (económico, político, da seguridade e a paz, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB4.7.2. Identifica e aprecia a importancia dos logros alcanzados pola UE e o beneficio que estes supuxeron para a vida dos cidadáns e das cidadás (anulación de fronteiras e restricións alfandegueiras, libre circulación de persoas e capitais, etc.), así como as obrigas adquiridas en diferentes ámbitos (económico, político, da seguridade e a paz, etc.) de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos								
<ul style="list-style-type: none"> a 	<ul style="list-style-type: none"> B5.1. Relación entre ética e 	<ul style="list-style-type: none"> B5.1. Sinalar a vinculación 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.1.1. Busca e selecciona 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 	<ul style="list-style-type: none"> TIC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.1.1. Busca e selecciona 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación

Valores Éticos - 3º ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
<ul style="list-style-type: none"> b e h 	<p>dereito.</p> <ul style="list-style-type: none"> B5.2. Relación entre legalidade e lexitimidade. 	<p>entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións, e analizar o significado dos termos de legalidade e lexitimidade.</p>	<p>información en páxinas web, para identificar as diferenzas, semellanzas e vínculos existentes entre a Ética e o Dereito, e entre a legalidade e a lexitimidade, elaborando e presentando conclusións fundamentadas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> CD 	<ul style="list-style-type: none"> CA E 		<p>información en páxinas web, para identificar as diferenzas, semellanzas e vínculos existentes entre a Ética e o Dereito, e entre a legalidade e a lexitimidade, elaborando e presentando conclusións fundamentadas con erros leves.</p>	<ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
<ul style="list-style-type: none"> a b e g h l 	<ul style="list-style-type: none"> B5.3. Xustificación das normas xurídicas. B5.4. Convencionalismo dos sofistas B5.5. Iusnaturalismo. Iusnaturalismo de Locke. B5.6. Iuspositivismo de Kelsen. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.2. Explicar o problema da xustificación das normas xurídicas, a través da análise das teorías do dereito natural ou iusnaturalismo, o convencionalismo e o positivismo xurídico, identificando a súa aplicación no pensamento xurídico de determinados/as filósofos/as, coa finalidade de ir conformando unha opinión argumentada sobre a fundamentación ética das leis. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.2.1. Elabora en grupo unha presentación con soporte dixital sobre a teoría iusnaturalista do dereito, o seu obxectivo e as súas características, identificando na teoría de Locke un exemplo desta no que se refire á orixe das leis xurídicas, a súa validez e as funcións que lle atribúe ao Estado. VEB5.2.2. Destaca e valora, no pensamento sofista, a distinción entre "physis" e "nomos", describindo a súa contribución ao convencionalismo xurídico, e elabora conclusións argumentadas arredor deste tema. VEB5.2.3. Analiza información sobre o positivismo xurídico de Kelsen, nomeadamente no relativo á validez das normas e dos criterios que utiliza, especialmente o de eficacia, e a relación que establece entre a ética e o dereito. VEB5.2.4. Recorre ao espírito emprendedor e á iniciativa persoal para elaborar unha presentación con medios informáticos, en colaboración co grupo, comparando as tres teorías do dereito e explicando as súas conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> CD CSC CCEC CCEC CAA CD CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> TIC CA ECC CL EOE CA CL EOE CA TIC CA E 	<ul style="list-style-type: none"> 1 1 1 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.2.1. Elabora en grupo unha presentación con soporte dixital sobre a teoría iusnaturalista do dereito, o seu obxectivo e as súas características, identificando na teoría de Locke un exemplo desta no que se refire á orixe das leis xurídicas, a súa validez e as funcións que lle atribúe ao Estado razoadamente con erros leves. VEB5.2.2. Destaca e valora, no pensamento sofista, a distinción entre "physis" e "nomos", describindo a súa contribución ao convencionalismo xurídico, e elabora conclusións argumentadas arredor deste tema razoadamente con erros leves. VEB5.2.3. Analiza información sobre o positivismo xurídico de Kelsen, nomeadamente no relativo á validez das normas e dos criterios que utiliza, especialmente o de eficacia, e a relación que establece entre a ética e o dereito razoadamente con erros leves. VEB5.2.4. Recorre ao espírito emprendedor e á iniciativa persoal para elaborar unha presentación con medios informáticos, en colaboración co grupo, comparando as tres teorías do dereito e explicando as súas conclusións de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación En equipo Escrito Documentación En equipo Escrito Documentación Escrito Documentación En equipo Escrito Oral
<ul style="list-style-type: none"> a b d e h 	<ul style="list-style-type: none"> B5.7. Elaboración da DUDH e creación da ONU. Circunstancias históricas, obxectivos de ambos os acontecementos e papel da DUDH como código ético de conduta dos estados. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.3. Analizar o momento histórico e político que impulsou a elaboración da DUDH e a creación da ONU, coa finalidade de entendela como unha necesidade do seu tempo, cuxo valor continúa vixente como fundamento ético universal da lexitimidade do dereito e 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.3.1. Explica a función da DUDH como un código ético recoñecido polos países integrantes da ONU, coa finalidade de promover a xustiza, a igualdade e a paz en todo o mundo. VEB5.3.2. Contrasta información dos acontecementos históricos e políticos que orixinaron a DUDH, 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ECC E 	<ul style="list-style-type: none"> 1 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.3.1. Explica a función da DUDH como un código ético recoñecido polos países integrantes da ONU, coa finalidade de promover a xustiza, a igualdade e a paz en todo o mundo razoadamente con erros leves. VEB5.3.2. Contrasta información dos acontecementos históricos e políticos que orixinaron a DUDH, 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación Escrito Oral Debate En equipo

Valores Éticos - 3º ESO								
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
• II		dos estados.	entre eles o uso das ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían a superioridade duns homes sobre outros, chegando ao extremo do Holocausto xudeu, así como a discriminación e o exterminio de todas as persoas que non pertencesen a unha determinada etnia, a un modelo físico, a unha relixión, a unhas ideas políticas, etc.				entre eles o uso das ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían a superioridade duns homes sobre outros, chegando ao extremo do Holocausto xudeu, así como a discriminación e o exterminio de todas as persoas que non pertencesen a unha determinada etnia, a un modelo físico, a unha relixión, a unhas ideas políticas, etc. de xeito apropiado.	<ul style="list-style-type: none"> Escrito Oral
			• VEB5.3.3. Sinala os obxectivos da creación da ONU e a data en que se asinou a DUDH, e valora a importancia deste feito para a historia da humanidade.	• CCEC	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE CA 	• 1	• VEB5.3.3. Sinala os obxectivos da creación da ONU e a data en que se asinou a DUDH, e valora a importancia deste feito para a historia da humanidade de xeito apropiado.	• Documentación <ul style="list-style-type: none"> Escrito
<ul style="list-style-type: none"> a b c d e g h l 	• B5.8. Estrutura da DUDH: os seus artigos e os tipos de dereito.	• B5.4. Interpretar e apreciar o contido e a estrutura interna da DUDH, coa finalidade de coñecer e propiciar o seu aprecio e respecto.	• VEB5.4.1. Constrúe un esquema sobre a estrutura da DUDH, que se compón dun preámbulo e 30 artigos que poden clasificarse da seguinte maneira: <ul style="list-style-type: none"> Os artigos 1 e 2 refírense aos dereitos inherentes a todas as persoas: a liberdade, a igualdade, a fraternidade e a non-discriminación. Os artigos do 3 ao 11 refírense aos dereitos individuais. Os artigos do 12 ao 17 establecen os dereitos do individuo en relación coa comunidade. Os artigos do 18 ao 21 sinalan os dereitos e as liberdades políticas. Os artigos do 22 ao 27 céntranse nos dereitos económicos, sociais e culturais. Finalmente, os artigos do 28 ao 30 refírense á interpretación de todos eles, ás condicións necesarias para o seu exercicio e aos seus límites. 	• CAA • CCL	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE E 	• 1	<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.4.1. Constrúe un esquema de xeito apropiado sobre a estrutura da DUDH, que se compón dun preámbulo e 30 artigos que poden clasificarse da seguinte maneira: <ul style="list-style-type: none"> Os artigos 1 e 2 refírense aos dereitos inherentes a todas as persoas: a liberdade, a igualdade, a fraternidade e a non-discriminación. Os artigos do 3 ao 11 refírense aos dereitos individuais. Os artigos do 12 ao 17 establecen os dereitos do individuo en relación coa comunidade. Os artigos do 18 ao 21 sinalan os dereitos e as liberdades políticas. Os artigos do 22 ao 27 céntranse nos dereitos económicos, sociais e culturais. Finalmente, os artigos do 28 ao 30 refírense á interpretación de todos eles, ás condicións necesarias para o seu exercicio e aos seus límites. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito
			• VEB5.4.2. Elabora unha campaña, en colaboración co grupo, coa finalidade de difundir a DUDH como fundamento do dereito e a democracia, no seu medio escolar, familiar e social.	• CCEC • CSC • CSIEE	<ul style="list-style-type: none"> ECC E CL EOE CA 	• 5	• VEB5.4.2. Elabora unha campaña, en colaboración co grupo, coa finalidade de difundir a DUDH como fundamento do dereito e a democracia, no seu medio escolar, familiar e social de xeito apropiado.	• Acción <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral

Valores Éticos - 3º ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
<ul style="list-style-type: none"> b h l 	<ul style="list-style-type: none"> B5.9. Xeracións de dereitos e feitos históricos que influíron no seu desenvolvemento. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.5. Comprender o desenvolvemento histórico dos dereitos humanos como unha conquista da humanidade 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.5.1. Describe os feitos máis influentes no desenvolvemento histórico dos dereitos humanos da primeira xeración (dereitos civís e políticos), da segunda xeración (económicos, sociais e culturais) e da terceira (dereitos dos pobos á solidariedade, ao desenvolvemento e á paz). 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE CA 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.5.1. Describe os feitos máis influentes no desenvolvemento histórico dos dereitos humanos da primeira xeración (dereitos civís e políticos), da segunda xeración (económicos, sociais e culturais) e da terceira (dereitos dos pobos á solidariedade, ao desenvolvemento e á paz) razoadamente con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito
<ul style="list-style-type: none"> a c d e 	<ul style="list-style-type: none"> B5.10. Problemas aos que se enfrenta o exercicio dos dereitos civís e políticos da DUDH. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.6. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfrenta a aplicación da DUDH. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.6.1. Investiga mediante información obtida en distintas fontes, sobre os problemas e os retos da aplicación da DUDH, no que se refire ao exercicio de dereitos civís (destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia de actitudes como a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc.) e dos dereitos políticos (guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados/as políticos/as, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CD CSC 	<ul style="list-style-type: none"> TIC CA E ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.6.1. Investiga mediante información obtida en distintas fontes, sobre os problemas e os retos da aplicación da DUDH, no que se refire ao exercicio de dereitos civís (destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia de actitudes como a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc.) e dos dereitos políticos (guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados/as políticos/as, etc.) de xeito apropiado. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate <ul style="list-style-type: none"> Escrito Oral
Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía								
<ul style="list-style-type: none"> a b d e f g h 	<ul style="list-style-type: none"> B6.1. Necesidade de criterios éticos na investigación científica. Progreso científico-técnico e valores éticos. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.1. Recoñecer que existen casos en que a investigación científica non é neutral, senón que está determinada por intereses políticos, económicos, etc., mediante a análise da idea de progreso e a súa interpretación equivocada, cando os obxectivos non respectan un código ético fundamentado na DUDH. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB6.1.1. Obtén e selecciona información, traballando en colaboración, dalgúns casos nos que a investigación científica e tecnolóxica non foi guiada nin é compatible cos valores éticos da DUDH, xerando impactos negativos nos ámbitos humano e ambiental, sinalando as causas. VEB6.1.2. Diserta, colaborando en grupo, sobre a idea de progreso na ciencia e a súa relación cos valores éticos, o respecto á dignidade humana e o seu medio, e elabora e expón conclusións. VEB6.1.3. Selecciona e contrasta información, colaborando en grupo, sobre algunhas das ameazas da aplicación indiscriminada da ciencia e a tecnoloxía para o contorno ambiental e para a vida (explotación descontrolada dos recursos naturais, destrución de hábitats, contaminación química e industrial, 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CD CMCCT CSC CCL CMCCT CCL CMCCT CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> TIC E CA ECC CL EOE CL EOE TIC E 	<ul style="list-style-type: none"> 1 1 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB6.1.1. Obtén e selecciona información, traballando en colaboración, dalgúns casos nos que a investigación científica e tecnolóxica non foi guiada nin é compatible cos valores éticos da DUDH, xerando impactos negativos nos ámbitos humano e ambiental, sinalando as causas razoadamente con erros leves. VEB6.1.2. Diserta, colaborando en grupo, sobre a idea de progreso na ciencia e a súa relación cos valores éticos, o respecto á dignidade humana e o seu medio, e elabora e expón conclusións. VEB6.1.3. Selecciona e contrasta información, colaborando en grupo, sobre algunhas das ameazas da aplicación indiscriminada da ciencia e a tecnoloxía para o contorno ambiental e para a vida (explotación descontrolada dos recursos naturais, destrución de hábitats, contaminación química e industrial, 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Debate <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral Documentación <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral

Valores Éticos - 3º ESO								
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
			choiva ácida, cambio climático, desertificación, etc.).				choiva ácida, cambio climático, desertificación, etc.) razoadamente con erros leves.	
						35	SESIÓN	

Valores Éticos - 4º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
Bloque 1. A dignidade da persoa								
<ul style="list-style-type: none"> • a • b • c • d • h 	<ul style="list-style-type: none"> • B1.1. A dignidade do ser humano como valor básico no que se asenta a DUDH. • B1.2. Atributos esenciais do ser humano na DUDH: razón, conciencia e liberdade. • B1.3. Léxico do bloque: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • B1.1. Interpretar e valorar a importancia da dignidade da persoa como o valor do que parte e no que se fundamenta a DUDH, subliñando os atributos inherentes á natureza humana e os dereitos inalienables e universais que derivan dela, como o punto de partida sobre o que deben xirar os valores éticos nas relacións humanas a nivel persoal, social, estatal e universal. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nota de clase
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE 	<ul style="list-style-type: none"> • Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nota de clase
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA 	<ul style="list-style-type: none"> • E 	<ul style="list-style-type: none"> • Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc. con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nota de clase
Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais								
<ul style="list-style-type: none"> • a • b • c • d • e • g • h 	<ul style="list-style-type: none"> • B2.1. Dereitos e liberdades dos individuos establecidos na DUDH que o Estado debe respectar. 	<ul style="list-style-type: none"> • B2.1. Explicar, baseándose na DUDH, os principios que deben rexer as relacións entre a cidadanía e o Estado, co fin de favorecer o seu cumprimento na sociedade en que viven. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE 	<ul style="list-style-type: none"> • 2 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE 	<ul style="list-style-type: none"> • 2 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ Escrito
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.1.3. Elabora unha presentación con soporte informático e audiovisual que ilustre os contidos máis sobresalientes tratados no tema, e expón as súas conclusións de xeito argumentado. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CD • CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE • CA • TIC • E 	<ul style="list-style-type: none"> • 2 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.1.3. Elabora unha presentación con soporte informático e audiovisual que ilustre os contidos máis sobresalientes tratados no tema, e expón as súas conclusións de xeito argumentado con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación <ul style="list-style-type: none"> ◦ En equipo ◦ Escrito ◦ Oral
<ul style="list-style-type: none"> • a 	<ul style="list-style-type: none"> • B2.2. Fenómeno da socialización global. 	<ul style="list-style-type: none"> • B2.2. Explicar en que consiste a socialización global e a súa relación cos medios de 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.2.1. Describe e avalía o proceso de socialización global, mediante o que se produce a 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL 	<ul style="list-style-type: none"> • CL 	<ul style="list-style-type: none"> • Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB2.2.1. Describe e avalía o proceso de socialización global, mediante o que se produce a 	<ul style="list-style-type: none"> • Nota de clase

Valores Éticos - 4º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
<ul style="list-style-type: none"> c d g h 	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Perigos da socialización global á marxe dos valores éticos universais. B2.4. Medios de comunicación de masas e socialización global. Conflito entre liberdade de expresión outros dereitos. 	<p>comunicación masiva, valorando os seus efectos na vida e no desenvolvemento moral das persoas e da sociedade, e reflexionar acerca do papel que deben ter a ética e o Estado en relación con este tema.</p>	<p>interiorización de valores, normas, costumes, etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> EOE 		<p>interiorización de valores, normas, costumes, etc. con erros leves.</p>	
			<ul style="list-style-type: none"> VEB2.2.2. Sinala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, e debate acerca da necesidade de establecer límites éticos e xurídicos neste tema. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.2.2. Sinala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, e debate acerca da necesidade de establecer límites éticos e xurídicos neste tema con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
			<ul style="list-style-type: none"> VEB2.2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate <ul style="list-style-type: none"> Oral
			<ul style="list-style-type: none"> VEB2.2.4. Valora a necesidade dunha regulación ética e xurídica en relación co uso de medios de comunicación masiva, respectando o dereito á información e á liberdade de expresión que posúen os cidadáns e as cidadás. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE ECC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.2.4. Valora a necesidade dunha regulación ética e xurídica en relación co uso de medios de comunicación masiva, respectando o dereito á información e á liberdade de expresión que posúen os cidadáns e as cidadás con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase
Bloque 3. A reflexión ética								
<ul style="list-style-type: none"> a d f h 	<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Importancia e valor da reflexión ética como defensa dos DDHH. B3.2. Novos campos da ética aplicada: profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Recoñecer que a necesidade dunha regulación ética é fundamental no mundo actual de grandes e rápidos cambios, debido á magnitude dos perigos aos que se enfronta o ser humano, polo que resulta necesaria a súa actualización e a ampliación aos novos campos de acción da persoa, co fin de garantir o cumprimento dos dereitos humanos. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de grande alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os dereitos fundamentais da persoa. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de grande alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os dereitos fundamentais da persoa. con erros leves 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase
			<ul style="list-style-type: none"> VEB3.1.2. Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> TIC E 	<ul style="list-style-type: none"> 2 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.1.2. Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.) con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> Escrito
<ul style="list-style-type: none"> a d g 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Proxecto de vida persoal: límites e oportunidades que ofrecen as circunstancias persoais, e valores éticos que serven como guía. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.2. Comprender e apreciar a importancia que teñen para o ser humano do século XXI as circunstancias que o rodean, salientando os límites que lle imponen e as 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> E 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, 	<ul style="list-style-type: none"> Debate En equipo Escrito

Valores Éticos - 4º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
<ul style="list-style-type: none"> h m 		oportunidades que lle ofrecen para a elaboración do seu proxecto de vida, conforme os valores éticos que libremente elixe e que dan sentido á súa existencia.	educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.				educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a con erros leves.	<ul style="list-style-type: none"> Oral
<ul style="list-style-type: none"> a b d h l 	<ul style="list-style-type: none"> B3.4. Éticas formais e éticas materiais. B3.5. Ética kantiana: carácter formal. Autonomía da persoa como valor ético fundamental. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Distinguir os principais valores éticos nos que se fundamentan as éticas formais, establecendo a súa relación coa ética kantiana e sinalando a importancia que este filósofo lle atribúe á autonomía da persoa como valor ético fundamental. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.3.1. Define os elementos distintivos das éticas formais e compáraos cos relativos ás éticas materiais. VEB3.3.2. Explica as características da ética kantiana (formal, universal e racional), así como a importancia da súa achega á ética universal. VEB3.3.3. Aprecia, na ética kantiana, o seu fundamento na autonomía da persoa como valor ético esencial e a súa manifestación no imperativo categórico e as súas formulacións. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CCL CSC 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE CL EOE ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 2 2 Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.3.1. Define os elementos distintivos das éticas formais e compáraos cos relativos ás éticas materiais con erros leves. VEB3.3.2. Explica as características da ética kantiana (formal, universal e racional), así como a importancia da súa achega á ética universal con erros leves. VEB3.3.3. Aprecia, na ética kantiana, o seu fundamento na autonomía da persoa como valor ético esencial e a súa manifestación no imperativo categórico e as súas formulacións con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> Escrito Documentación <ul style="list-style-type: none"> Escrito Nota de clase
<ul style="list-style-type: none"> b c d e g h 	<ul style="list-style-type: none"> B3.6. Ética do discurso, de Apel e Habermas, como ética formal. Relación coa ética de Kant. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.4. Identificar a ética do discurso, de Habermas e de Apel como unha ética formal, que salienta o valor do diálogo e o consenso na comunidade, como procedemento para atopar normas éticas xustas. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.4.1. Identifica a ética do discurso como unha ética formal e describe en que consiste o imperativo categórico que formula, sinalando as similitudes e as diferenzas que posúe co imperativo da ética de Kant. VEB3.4.2. Utiliza a súa iniciativa persoal e emprendedora para elaborar unha presentación con soporte informático acerca das éticas formais, expresando e elaborando conclusións fundamentadas. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CD CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> E CA TIC E 	<ul style="list-style-type: none"> 2 2 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.4.1. Identifica a ética do discurso como unha ética formal e describe en que consiste o imperativo categórico que formula, sinalando as similitudes e as diferenzas que posúe co imperativo da ética de Kant con erros leves. VEB3.4.2. Utiliza a súa iniciativa persoal e emprendedora para elaborar unha presentación con soporte informático acerca das éticas formais, expresando e elaborando conclusións fundamentadas con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Documentación <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
Bloque 4. A xustiza e a política								
<ul style="list-style-type: none"> a c d h l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.1. Democracia e xustiza. B4.2. Deberes cívicos como cumprimento de valores éticos e como defensa e difusión dos dereitos humanos. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.1. Concibir a democracia non só como unha forma de goberno, senón como un estilo de vida cidadá, consciente do seu deber como elemento activo da vida política, colaborando na defensa e na difusión dos dereitos humanos tanto na súa vida persoal como na social. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase

Valores Éticos - 4º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
			xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).				xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.) con erros leves.	
<ul style="list-style-type: none"> a c d h l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.3. Perigos dunha globalización sen valores éticos. B4.4. Promoción dos DDHH por parte dos Estados: fomento e ensino dos valores éticos. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.2. Reflexionar acerca do deber da cidadanía e dos Estados de promover o ensino e a difusión dos valores éticos como instrumentos indispensables para a defensa da dignidade e os dereitos humanos, ante o perigo que o fenómeno da globalización pode representar para a destrución do planeta e a deshumanización da persoa. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB4.2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigualdade, interdependencia, internacionalización dos conflitos armados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana, etc.). VEB4.2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os estados, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vixencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción dunha sociedade xusta e solidaria, fomentando a tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CSC 	<ul style="list-style-type: none"> E ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB4.2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigualdade, interdependencia, internacionalización dos conflitos armados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana, etc.) con erros leves. VEB4.2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os estados, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vixencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción dunha sociedade xusta e solidaria, fomentando a tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.) con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral Debate <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
Bloque 5. Os valores éticos, o Dereito e a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH)								
<ul style="list-style-type: none"> a d g h 	<ul style="list-style-type: none"> B5.1. Dereito e leis: finalidade, características e xustificación ética. B5.2. Conflitos entre principios éticos individuais e principios normativos sociais. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.1. Apreciar a necesidade das leis xurídicas no Estado, para garantir o respecto aos dereitos humanos, e disertar acerca dalgúns dilemas morais nos que existe un conflito entre os deberes éticos, relativos á conciencia da persoa, e os deberes cívicos que lle imponen as leis xurídicas. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.1.1. Explica a finalidade e as características das leis xurídicas dentro do Estado e a súa xustificación ética, como fundamento da súa lexitimidade e da súa obediencia. VEB5.1.2. Debate acerca da solución de problemas nos que hai un conflito entre os valores e principios éticos do individuo e os da orde civil, formulando solucións razoadas, en casos como os de desobediencia civil e obxección de conciencia. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CCL CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> CL EOE CL EOE E 	<ul style="list-style-type: none"> 1 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.1.1. Explica a finalidade e as características das leis xurídicas dentro do Estado e a súa xustificación ética, como fundamento da súa lexitimidade e da súa obediencia con erros leves. VEB5.1.2. Debate acerca da solución de problemas nos que hai un conflito entre os valores e principios éticos do individuo e os da orde civil, formulando solucións razoadas, en casos como os de desobediencia civil e obxección de conciencia con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral Debate <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
<ul style="list-style-type: none"> a 	<ul style="list-style-type: none"> B5.3. Teoría da xustiza de Rawls: posición orixinal e veu 	<ul style="list-style-type: none"> B5.2. Disertar acerca da teoría de Rawls baseada na 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.2.1. Procura información en internet co fin de definir os principais 	<ul style="list-style-type: none"> CD 	<ul style="list-style-type: none"> CA 	<ul style="list-style-type: none"> 2 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.2.1. Procura información en internet co fin de definir os principais 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación

Valores Éticos - 4º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
<ul style="list-style-type: none"> • b • c • d • e • g • h 	de ignorancia; criterio de imparcialidade; función dos dous principios de xustiza.	xustiza como equidade e como fundamento ético do dereito, e emitir un xuízo crítico acerca dela.	conceptos utilizados na teoría de Rawls e establece unha relación entre eles (posición orixinal e veo de ignorancia, criterio de imparcialidade e función dos dous principios de xustiza que propón).	<ul style="list-style-type: none"> • CAA 	<ul style="list-style-type: none"> • TIC • E 		conceptos utilizados na teoría de Rawls e establece unha relación entre eles (posición orixinal e veo de ignorancia, criterio de imparcialidade e función dos dous principios de xustiza que propón) con erros leves.	<ul style="list-style-type: none"> • En equipo • Escrito • Oral
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.2.2. Realiza un xuízo crítico acerca da teoría de Rawls e explica a súa conclusión argumentada acerca dela. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.2.2. Realiza un xuízo crítico acerca da teoría de Rawls e explica a súa conclusión argumentada acerca dela con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Debate • En equipo • Escrito • Oral
<ul style="list-style-type: none"> • a • b • c • d • e • g • h 	<ul style="list-style-type: none"> • B5.4. Os DDHH como ideais irrenunciáveis. • B5.5. Deficiencias na aplicación dos DDHH referidos ao económico e ao social. • B5.6. Organizacións que traballan pola defensa dos DDHH. 	<ul style="list-style-type: none"> • B5.3. Valorar a DUDH como conxunto de ideais irrenunciáveis, tendo presentes os problemas e as deficiencias na súa aplicación, especialmente no relativo ao ámbito económico e social, indicando a importancia das institucións e os/as voluntarios/as que traballan pola defensa dos dereitos humanos. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nota de clase
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.3.2. Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC 	<ul style="list-style-type: none"> • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.3.2. Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.) con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nota de clase
			<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.3.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non gobernamentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Vermella, Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • CD • CSC • CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> • CA • TIC • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 2 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.3.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non gobernamentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Vermella, Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, etc. con erros leves 	<ul style="list-style-type: none"> • Documentación • En equipo • Escrito • Oral
<ul style="list-style-type: none"> • a • b • d • e 	<ul style="list-style-type: none"> • B5.7. Dereito á seguridade e a paz. • B5.8. Compromiso coa paz e a solidariedade coas vítimas da violencia. 	<ul style="list-style-type: none"> • B5.4. Entender a seguridade e a paz como un dereito recoñecido na DUDH (no seu artigo 3) e como un compromiso dos españois e das españolas a nivel nacional e internacional 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.4.1. Diserta, en pequenos grupos, acerca da seguridade e a paz como un dereito fundamental das persoas, e aprecia a súa importancia para o exercicio do dereito á vida e á liberdade, elaborando e expresando as súas conclusións (artigo 3 da 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL 	<ul style="list-style-type: none"> • CL • EOE 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB5.4.1. Diserta, en pequenos grupos, acerca da seguridade e a paz como un dereito fundamental das persoas, e aprecia a súa importancia para o exercicio do dereito á vida e á liberdade, elaborando e expresando as súas conclusións (artigo 3 da 	<ul style="list-style-type: none"> • Debate • En equipo • Escrito • Oral

Valores Éticos - 4º de ESO

Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
<ul style="list-style-type: none"> g h 	<ul style="list-style-type: none"> B5.9. Ameazas á paz. 	(preámbulo da Constitución española), identificando e avaliando o perigo das novas ameazas que xurdiron nos últimos tempos.	DUDH).				DUDH) con erros leves.	
			<ul style="list-style-type: none"> VEB5.4.2. Toma conciencia do compromiso dos españois e das españolas coa paz, como unha aspiración colectiva e internacional recoñecida na Constitución española, e rexeita a violación dos dereitos humanos, amosando solidariedade coas vítimas da violencia. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.4.2. Toma conciencia do compromiso dos españois e das españolas coa paz, como unha aspiración colectiva e internacional recoñecida na Constitución española, e rexeita a violación dos dereitos humanos, amosando solidariedade coas vítimas da violencia con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase
			<ul style="list-style-type: none"> VEB5.4.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte audiovisual, sobre algunhas das novas ameazas para a paz e a seguridade no mundo actual (terrorismo, desastres ambientais, catástrofes naturais, mafias internacionais, pandemias, ataques cibernéticos, tráfico de armas de destrución masiva, de persoas e de órganos, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> CD CSC 	<ul style="list-style-type: none"> TIC ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 2 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.4.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte audiovisual, sobre algunhas das novas ameazas para a paz e a seguridade no mundo actual (terrorismo, desastres ambientais, catástrofes naturais, mafias internacionais, pandemias, ataques cibernéticos, tráfico de armas de destrución masiva, de persoas e de órganos, etc.) con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
<ul style="list-style-type: none"> a d h 	<ul style="list-style-type: none"> B5.10. As Forzas Armadas na Constitución española. B5.11. Misións das Forzas Armadas. B5.12. Conflictos armados: importancia das organizacións internacionais na súa prevención e na súa solución. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.5. Coñecer a misión atribuída na Constitución española ás Forzas Armadas e a súa relación cos compromisos que España ten cos organismos internacionais a favor da seguridade e a paz, reflexionando acerca da importancia do dereito internacional para regular e limitar o uso e as aplicación da forza e do poder. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.5.1. Coñece, analiza e asume como cidadán ou cidadá os compromisos internacionais realizados por España en defensa da paz e a protección dos dereitos humanos, como membro de organismos internacionais (ONU, OTAN, UE, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.5.1. Coñece, analiza e asume como cidadán ou cidadá os compromisos internacionais realizados por España en defensa da paz e a protección dos dereitos humanos, como membro de organismos internacionais (ONU, OTAN, UE, etc.) con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase
			<ul style="list-style-type: none"> VEB5.5.2. Explica a importancia da misión das forzas armadas (artigo 15 da lei de defensa nacional) en materia de defensa e seguridade nacional, de dereitos humanos e de promoción da paz, e a súa contribución en situacións de emerxencia e axuda humanitaria, tanto nacionais como internacionais. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 2 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.5.2. Explica a importancia da misión das forzas armadas (artigo 15 da lei de defensa nacional) en materia de defensa e seguridade nacional, de dereitos humanos e de promoción da paz, e a súa contribución en situacións de emerxencia e axuda humanitaria, tanto nacionais como internacionais con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Documentación <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
			<ul style="list-style-type: none"> VEB5.5.3. Analiza as consecuencias dos conflitos armados a nivel internacional, apreciando a importancia das organizacións internacionais que promoven e vixían o cumprimento dun dereito internacional fundamentado na DUDH. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ECC 	<ul style="list-style-type: none"> 1 	<ul style="list-style-type: none"> VEB5.5.3. Analiza as consecuencias dos conflitos armados a nivel internacional, apreciando a importancia das organizacións internacionais que promoven e vixían o cumprimento dun dereito internacional fundamentado na DUDH con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> Debate <ul style="list-style-type: none"> En equipo Escrito Oral
Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.								
<ul style="list-style-type: none"> a 	<ul style="list-style-type: none"> B6.1. Validez ética dos 	<ul style="list-style-type: none"> B6.1. Identificar criterios que 	<ul style="list-style-type: none"> VEB6.1.1. Utiliza información de 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> TIC 	<ul style="list-style-type: none"> Continuo 	<ul style="list-style-type: none"> VEB6.1.1. Utiliza información de 	<ul style="list-style-type: none"> Nota de clase

Valores Éticos - 4º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Elementos transversais	Temporalización (sesións)	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de Avaliación
<ul style="list-style-type: none"> • b • e • f • h • m 	<p>proxectos científicos e tecnolóxicos.</p>	<p>permitan avaliar, de xeito crítico e reflexivo, os proxectos científicos e tecnolóxicos, co fin de valorar a súa idoneidade en relación co respecto aos dereitos e valores éticos da humanidade.</p>	<p>forma selectiva para atopar algúns criterios que cumpra ter en conta para estimar a viabilidade de proxectos científicos e tecnolóxicos, considerando a idoneidade ética dos obxectivos que pretenden e a avaliación dos riscos e as consecuencias persoais, sociais e ambientais que a súa aplicación poida ter.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CSC • CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> • E • ECC 		<p>forma selectiva para atopar algúns criterios que cumpra ter en conta para estimar a viabilidade de proxectos científicos e tecnolóxicos, considerando a idoneidade ética dos obxectivos que pretenden e a avaliación dos riscos e as consecuencias persoais, sociais e ambientais que a súa aplicación poida ter con erros leves.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • a • d • f • g • h 	<ul style="list-style-type: none"> • B6.2. Códigos deontolóxicos dos axentes sociais. 	<ul style="list-style-type: none"> • B6.2. Estimar a necesidade de facer cumprir unha ética deontolóxica a científicos/as, tecnólogos/as e outros/as profesionais. 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB6.2.1. Comprende e explica a necesidade de apoiar a creación e o uso de métodos de control, e a aplicación dunha ética deontolóxica para científicos/as e tecnólogos/as e, en xeral, para todas as profesións, fomentando a aplicación dos valores éticos no mundo laboral, financeiro e empresarial. 	<ul style="list-style-type: none"> • CMCCT • CSC • CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> • TIC • E • ECC 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 	<ul style="list-style-type: none"> • VEB6.2.1. Comprende e explica a necesidade de apoiar a creación e o uso de métodos de control, e a aplicación dunha ética deontolóxica para científicos/as e tecnólogos/as e, en xeral, para todas as profesións, fomentando a aplicación dos valores éticos no mundo laboral, financeiro e empresarial con erros leves. 	<ul style="list-style-type: none"> • Debate <ul style="list-style-type: none"> • En equipo • Escrito • Oral

35 SESIÓNS

Concrecións metodolóxicas que require a materia

Procedementos

1. Exposición oral e gráfica por parte do docente do tema correspondente ou fracción do mesmo e resolución das posibles dúbidas que puideran quedar pendentes.
2. Realización dun traballo —tentando primar o **traballo en grupo**— de carácter práctico durante as horas de clase relacionado co tema exposto, que poderá consistir en:
 - Documentación.
 - Recollida da información necesaria para a construción de ideas propias ben fundamentadas sobre o tema tratado.
 - Debate.
 - Elaboración de guións e esquemas —contando coa asistencia do docente durante o proceso— que contemple as liñas principais de pensamento e argumentación que se vaian a empregar.
 - Participación activa no posterior debate.
 - Acción.
 - Deseño e realización dunha acción de carácter cívico e social ou participación nunha xa existente que sexa do seu interese.
3. No caso de que o discente presentara traballos non satisfactorios debido a problemas relacionados coa aprendizaxe, deseñaríanse actividades de apoio individualizadas.

Instrumentos de avaliación

A avaliación efectuarase atendendo ao **traballo diario** en clase, aos exercicios presentados e a participación activa nas actividades desenroladas.

Nos traballos en grupo, hai que ter ben presente que aínda que sexa un traballo por grupo, a nota non ten porqué ser a mesma para tódolos integrantes, xa que puideron ter diferentes graos de aprendizaxe, implicación, participación efectiva e responsabilidade.

A recuperación só será necesaria naqueles casos nos que o discente denote non ter adquirido as competencias básicas así como os coñecementos conceptuais, procedementais e actitudinais contemplados nos contidos e consistirá na repetición do traballo práctico e/ou a execución dun traballo práctico diferente, segundo os casos particulares.

Os discentes que non obtiveran cualificación positiva global ao remate do curso en xuño segundo os [criterios de cualificación](#) dispostos no apartado correspondente deberán realizar un exame formal que conterá cuestións referidas aos estándares de aprendizaxe e relacionadas cos contidos expostos e traballados durante o curso.

Materials e recursos didácticos

Libros de texto

Non hai libro de texto en ningún nivel.

Bibliografía complementaria

A Biblioteca dispón dunha extensa bibliografía que poderá ser empregada de xeito ordinario como material complementario.

Novas tecnoloxías e recursos na rede

Este ano completamos a implantación do Proxecto E-Dixgal a tódolos niveis da ESO, polo que tódolos discentes do centro teñen a súa disposición un ordenador convertible que poderán levar a casa. Os profesores tamén poderán dispoñer dun equipo portátil persoal procedente do mesmo proxecto.

Tódalas aulas de referencia están dotadas cun proxector e encerado dixitais e o acceso a rede é posible desde todo o edificio, tanto inalámbricamente (Wi-Fi) como por fío (fibra óptica).

No seu conxunto isto permite o acceso a unha inmensa cantidade de material e información complementarios á clase, variados e de rápido acceso. Por outra banda, estes instrumentos tamén posibilitan a elaboración de materiais propios, tanto presentacións, coma vídeos, redes sociais, blogs, páxinas estáticas, entre outros.

Criterios de avaliación, cualificación e promoción do alumnado

Participación en clase

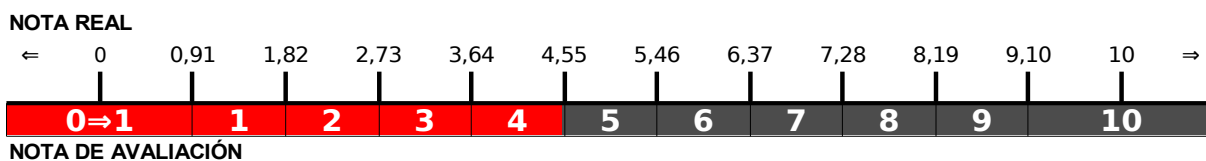
- A participación en clase constitúe o procedemento ordinario de avaliación na convicción de que as competencias se acadan a través da práctica. Coa intención de **estimular a participación activa** na clase —tanto en debates, xogos, problemas e noutras actividades— establécese un sistema de obtención da nota baseado en positivos e negativos que son considerados dende o inicio do curso.
 - Un **positivo**, ata un máximo de tres por sesión, por cada
 - Participación activa nos debates e actividades.
 - Achegas razoadas a resolución de problemas.
 - Outras actitudes merecedoras.
 - Un **negativo**, ata un máximo de tres por sesión, por cada
 - Falta de respecto.
 - Interferencia no normal desenvolvemento da clase.
 - Sesión á que non se acuda ou se faga sen o material necesario.
 - Outras actitudes merecedoras.

Nota de avaliación

- A avaliación é continua, polo que se considerarán en todo momento todas as cualificacións desde o inicio de curso ata o momento da concreción da mesma nunha nota.
- Primeiramente, obtense a **nota de participación en clase** mediante a fórmula adxunta onde: a nota inicial x_i é igual á conta de positivos e negativos; a nota máxima inicial M_i é igual ao número de sesións; a nota mínima inicial m_i é igual a cero; a nota final x_f é a nota obtida polo discente; a nota máxima final M_f é igual a dez; e a nota mínima final m_f é igual a cinco.

$$x_f = \frac{M_f - m_f}{M_i - m_i} \cdot x_i + (m_f - m_i)$$

- Na práctica supón que un negativo por sesión, o conta de positivos e negativos equivalente, se corresponde ao 0; o equilibrio entre positivos e negativos ao 5; e un positivo por sesión, o conta de positivos e negativos equivalente, ao 10.
- En segundo lugar, sumaranse os positivos correspondentes aos traballos complementarios.
 - Os discentes poderán realizar complementariamente traballos escritos desenrolando os temas tratados durante a avaliación co fin de mellorar as súas cualificacións. Estes traballos serán avaliados con positivos.
- Finalmente, a **nota de avaliación** (número natural) obterase aplicando a seguinte correspondencia coa **nota real**, fundamentada na división do intervalo entre 0 e 10 en 11 partes iguais.

- Os discentes poderán acceder a súa cualificación en calquera momento, deste modo teñen o control e a responsabilidade sobre ela.
- Ademais, previa petición, se lles entregará un arquivo de folla de cálculo en formato libre .ods co que calcular a súa cualificación ou esperanza de cualificación de xeito autónomo.
- Nos exames finais ordinario e extraordinario, que deberán realizar todos aqueles discentes que obtivesen una **nota de avaliación** inferior ao 5 ao remate do curso e poderán realizar todos aqueles que desexen mellorar a súa cualificación, constará a nota que pode obterse pola correcta execución de cada exercicio. A cualificación obtida tamén será convertida segundo a correspondencia amosada entre **nota real** e **nota de avaliación**. A cualificación positiva en calquera destes exames finais, tanto o ordinario como o extraordinario, implica a superación da materia no nivel do exame máis tódolos anteriores.

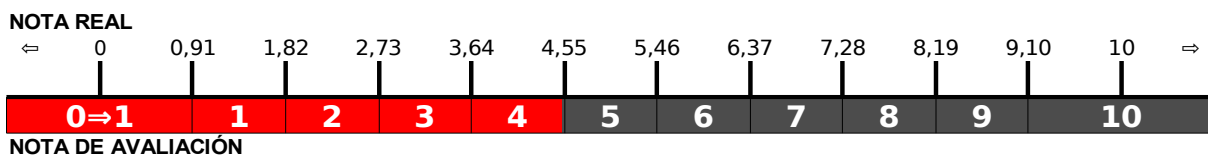
Resumo dos criterios de cualificación

Participación en clase

- A participación en clase constitúe o procedemento ordinario de avaliación polo que se establece un sistema de obtención da nota baseado en positivos e negativos que son considerados dende o inicio do curso.
 - Un **positivo**, ata un máximo de tres por sesión, por cada **participación activa nos debates** e actividades, achega razoada a resolución de problemas ou outras actitudes merecedoras.
 - Un **negativo**, ata un máximo de tres por sesión, por cada **falta de respecto**, sesión á que non se acuda ou outras actitudes merecedoras.

Nota de avaliación

- A avaliación é continua, polo que se considerarán todas as cualificacións desde o inicio de curso ata o momento da avaliación.
- Primeiramente, obtense a **nota de participación en clase**, que na práctica supón que un negativo por sesión se corresponde ao 0; o equilibrio entre positivos e negativos ao 5; e un positivo por sesión ao 10.
- En segundo lugar, sumaranse os positivos correspondentes aos **traballos complementarios**.
- Finalmente aplicase a seguinte correspondencia, fundamentada na división en 11 partes iguais do intervalo entre 0 e 10, para obter a **nota de avaliación**.

- Tedes a vosa disposición unha folla de cálculo que automatiza o cálculo da vosa nota.

Exame final

- Terá que facelo o que non aprobara por traballos e poderá facelo o que queira mellorar a súa nota.
- A cualificación positiva en calquera dos exames finais, tanto o ordinario como o extraordinario, implica a superación da materia no nivel do exame máis tódolos anteriores.

Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente

Estes documentos convenientemente cubertos formarán parte da memoria do departamento.

Indicadores de logro do proceso de ensino (1 é pouco, 4 é moito)	Escala			
	1	2	3	4
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4. Conseguiuse a participación activa do alumnado.				
5. Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7. Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
8. Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				
10. Usáronse distintos instrumentos de avaliación.				
11. Dáse un peso real á observación do traballo na aula.				
12. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.				

Indicadores de logro da práctica docente (1 é pouco, 4 é moito)				
	1	2	3	4
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrécense a cada discente as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorporáranse as TIC aos procesos de ensino - aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrécense ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de titoría e orientación.				
15. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
16. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
17. Avalíase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

Plan de recuperación de pendientes

Actividades para o alumnado coa materia de 1º ESO pendente

Non hai alumnos coa materia pendente.

Actividades para o alumnado coa materia de 2º ESO pendente

Non hai alumnos coa materia pendente.

Actividades para o alumnado coa materia de 3º ESO pendente

Non hai alumnos coa materia pendente.

Procedementos de acreditación de coñecementos necesarios

Neste centro non se imparte o Bacharelato.

Avaliación inicial do alumnado

Ferramentas

- Realización dunha **proba específica sen previo aviso** para detectar os coñecementos que xa posúen que constará de dúas partes:
 - Vocabulario específico.
 - Expresión escrita.
- Preavaliación.

Medidas colectivas

- Se fora necesario, **reaxuste do programado** —deixando constancia no Libro de Actas do Departamento— nos seguintes aspectos:
 - Temporalización.
 - Reforzo colectivo: axustar a distancia óptima de aprendizaxe do grupo co obxectivo de retomar e completar o programado.

Medidas individuais

- Se fora necesario, **reaxuste de contidos, actividades e material didáctico** para alumnos individuais incluíndo minoración, substitución ou eliminación das mesmas —deixando constancia no Libro de Actas do Departamento e nos documentos oficiais pertinentes— nos seguintes aspectos:
 - Reforzo individual.
 - Adaptación Curricular.

Medidas de atención á diversidade

A heteroxeneidade do alumnado, tanto por razóns de interese como de capacidade, será tida en conta e tratada de xeito que todos e cada un poidan adquirir as destrezas e evolucionar nas aprendizaxes propias da materia.

Medidas ordinarias

Coa finalidade de dar resposta a esta diversidade teranse en conta como mínimo as seguintes medidas ordinarias:

- Procurar que cada discente se atope na súa distancia óptima de aprendizaxe.
- **Reforzo educativo** a tódolos discentes que teñan suspensa a avaliación anterior na procura de subsanar os problemas que ocasionaron a no realización ou realización incorrecta das tarefas consistente en:
 - Asesoramento individualizado para a realización das tarefas.
 - Promoción da aprendizaxe entre iguais.
 - Nos casos máis problemáticos a substitución das tarefas por outras máis accesibles.
- Respostar ás necesidades especiais dos discentes tendo en conta os resultados das probas de avaliación inicial e as recomendacións do Departamento de Orientación.
 - Alumnado de **altas capacidades**.
 - Actividades de maior afondamento e dificultade, adaptados ao seu nivel e que lles resulten de interese.
 - Alumnado de **baixas capacidades**.
 - Actividades de menor afondamento e dificultade, adaptados ao seu nivel e que lles resulten de interese.

Medidas extraordinarias

En casos de maior gravidade, e sempre tendo en conta as recomendacións do Departamento de Orientación tomaranse as seguintes medidas extraordinarias:

- Alumnado con discapacidade.
 - Discapacidades sensoriais.
 - Adaptación das actividades e do material didáctico.

- Discapacidades quinesiológicas.
 - Adaptación das actividades e do material didáctico.
- Discapacidades psíquicas.
 - Adaptación e/ou supresión das actividades e do material didáctico.

Elementos transversais

1. A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional traballarán en todas as materias, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgúns das materias de cada etapa.
2. A consellería con competencias en materia de educación fomentará o desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade, e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social.
 - Do mesmo xeito, promoverá a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto por igual aos homes e ás mulleres, e ás persoas con discapacidade, e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e a consideración ás vítimas do terrorismo, e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia.
 - A programación docente debe abranguer en todo caso a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia, incluído o estudo do Holocausto xudeu como feito histórico.
 - Evitaranse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.
3. A consellería con competencias en materia de educación fomentará as medidas para que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.
4. No ámbito da educación e a seguridade viaria, promoveranse accións para a mellora da convivencia e a prevención dos accidentes de tráfico, coa finalidade de que os/as alumnos/as coñezan os seus dereitos e deberes como usuarios/as das vías, en calidade de peóns, viaxeiros/as e condutores/as de bicicletas ou vehículos a motor, respecten as normas e os sinais, e se favoreza a convivencia, a tolerancia, a prudencia, o autocontrol, o diálogo e a empatía con actuacións adecuadas tendentes a evitar os accidentes de tráfico e as súas secuelas.

Concreción

A concreción dos elementos transversais está contemplada nas táboas correspondentes ás concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable.

- [Táboa de 1º de ESO](#)
- [Táboa de 2º de ESO](#)
- [Táboa de 3º de ESO](#)
- [Táboa de 4º de ESO](#)

Nesta programación usaranse as seguintes siglas:

- Comprensión lectora (CL)
- Expresión oral e escrita (EOE)
- Comunicación audiovisual (CA)
- Tecnoloxías da información e da comunicación (TIC)
- Emprendemento (E)
- Educación cívica e constitucional (ECC)

Actividades complementarias e extraescolares

Proxectos e actividades do Departamento

- 100tífic@s, proxecto de Trash Art coa dobre finalidade de concienciar sobre o uso desmedido do plástico na sociedade actual e a presenza da muller na ciencia.
- Pintura Mural no patio do centro.
- Torneo de Xadrez Fin do Camiño destinado a tódolos estudantes do centro.
- FisterraDoce, proxecto solidario de recollida de doces de Nadal, especialmente vinculado a esta materia.

Avaliación da Programación Didáctica

Avaliación inicial da Programación.

- Ferramentas.
 - Realización de probas específicas para detectar os coñecementos previos.
 - Preavaliación.
- Se fora necesario, reaxuste da Programación deixando constancia no Libro de Actas do Departamento.

Avaliación procesual da Programación.

- Semanalmente, valorarase o correcto avance no programado e o equilibrio entre os diferentes grupos do mesmo nivel, se os houbera.
- Se fora necesario, reaxuste da programación didáctica tendo en conta as causas que provocaron os desequilibrios e atrasos detectados deixando constancia no Libro de Actas do Departamento.

Avaliación final da Programación.

- Ferramentas.
 - Libro de Actas, no que se deixou constancia de tódolos reaxustes.
 - Se o tempo o permitira, enquisa realizada entre o alumnado contendo cuestións para a valoración e medición do grado de satisfacción respecto á materia, ao profesor e ao alumnado.
- A Memoria do Departamento é o documento que reflectirá as incidencias, conclusións e propostas da Autoavaliación da Programación.

Contribución ao Proxecto Lector

A materia impartida por este Departamento, Valores Éticos, contribúe principalmente ao desenvolvemento dos aspectos comunicativos da competencia lectora.

Contribución á mellora da capacidade de comprensión

- Lectura obxectiva.
 - Pensamento racional.
- Lectura subxectiva.
 - Autonomía ideolóxica.

Contribución á mellora da capacidade de representación e produción

- Pensamento converxente ou técnico.
 - Realización de guións e esquemas de contido.
 - Emprego da dialéctica e a oratoria.
- Pensamento diverxente ou creativo.
 - Aporte de solucións innovadoras a problemas éticos.
 - Emprego da retórica e a oratoria.

Actividades na aula

Lectura, cando proceda, de contidos ao inicio dos temas: individual para os temas de maior dificultade ou densidade conceptual; e colectiva para os máis liviáns.

Elaboración de guións e esquemas —contando coa asistencia do docente durante o proceso— que contemple as liñas principais de pensamento e argumentación que se vaian a empregar no debate ou discurso posterior.

Colaboración coa biblioteca

Compromiso de destinar parte dos recursos do Departamento para ampliar as coleccións de libros, así como a promoción das mesmas entre o alumnado.

Contribución ao plan de integración das TIC

Con carácter xeral

En todo o centro hai conexión a internet, ben inalámbrica (Wi-Fi) ou por fío (fibra óptica), e ademais todo docente e discente ten por dotación un laptop procedente do Proxecto E-Dixgal. Tamén dispónse de proxectores e encerados dixitais en cada aula de referencia, así como de proxectores nas restantes aulas.

No seu conxunto isto permite o acceso a unha inmensa cantidade de material e información complementarios á clase, variada e de rápido acceso. Por outra banda, estes instrumentos tamén posibilitan a elaboración de materiais propios en diferentes formatos, tanto presentacións, coma vídeos, redes sociais, blogs, páxinas estáticas, entre outros.

E-Dixgal

O Centro forma parte do Proxecto E-Dixgal de introdución das novas tecnoloxías ó ensino, o que na práctica supón que cada estudante e cada docente do centro dispón dun ordenador, posibilitando:

- Aproveitar as novas tecnoloxías cunha metodoloxía axeitada, facendo uso práctico das ferramentas informáticas.
 - Información dixital.
 - Periódicos.
 - Páxinas de información xeral e específica.
 - Editores de mapas mentais.
 - Procesadores de texto.
 - Follas de cálculo.
- Ampliar as posibilidades metodolóxicas e de enfoque de tódolos contidos.
 - Ferramentas de e-learning.
 - Navegadores web.
 - Aula virtual.
 - Redes sociais.
 - Wikis.

Información ao alumnado

No centro

En clase.

- Ao inicio de cada unidade.
 - Contidos.
 - Criterios de avaliación.
 - Estándares de aprendizaxe.
 - Temporalización.
 - Grao mínimo de consecución.
 - Instrumentos e procedementos de Avaliación.
- Ao remate de cada unidade,
 - Cualificacións actualizadas: parciais e globais.

Aula de referencia.

- No taboleiro de anuncios e dende o comezo do curso.
 - Resumo dos criterios de cualificación incluíndo os procedementos de avaliación e os mínimos esixibles para obter unha valoración positiva.

Aula de Plástica.

- Consultas durante o horario lectivo ou nos recreos segundo dispoñibilidade.
 - Toda a información sinalada nos puntos anteriores.

Na internet

[Web do Centro](#)

- Alumnado coa materia pendente.
 - Listado de traballos a realizar durante o curso coas súas correspondentes datas de entrega.

- Non hai discentes coa materia suspensa.

EVA E-Dixgal.

- Contidos do curso.
- Resumo dos criterios de cualificación incluíndo os procedementos de avaliación e os mínimos esixibles para obter unha valoración positiva.

Medidas específicas en resposta á pandemia da COVID-19

Medidas metodolóxicas

Con carácter xeral desde principios de curso farase uso intensivo das TIC para o aproveitamento académico do alumnado que tivera que permanecer en corentena, así como en previsión dun confinamento global. Con esta finalidade adóptanse as seguintes medidas:

- Adestramento en habilidades informáticas xerais.
 - Conexión á rede.
 - Traballo na nube.
 - Manexo de ordenadores, móbiles, cámaras e outros dispositivos.
- Publicación do temario e exercicios nas aulas virtuais do centro.
 - [EVA E-Dixgal](#) para tódolos niveis.
 - A [Aula Virtual do IES Fin do Camiño](#) permanecerá fora de uso.
- Adestramento no emprego de software de ofimática.
 - [LibreOffice](#)

Plan de reforzo e recuperación

A materia Valores Éticos, a pesares de existir nos 4 cursos da ESO, non é de obrigado seguimento entre o alumnado matriculado, podendo estes alternar Valores Éticos con Relixión en cursos sucesivos. Esta irregular presenza da materia no currículo xa obriga de xeito ordinario a comezar cada curso cun repaso dos saberes adquiridos ou non en anos anteriores, e necesarios para continuar coa formación na mesma.

Por outra banda, o carácter eminentemente práctico e de profundación da materia (repítense os conceptos para ser empregados sucesivamente con maior profundidade e entendemento) fai que se volva continuamente sobre os mesmos conceptos.

Por todo isto, non é necesario un plan de reforzo e recuperación como tal, aínda que se realizan accións similares.

Escenarios en función da situación sanitaria

Escenario presencial

- Actividade lectiva
 - A ordinaria contemplada na programación con maior presenza das TIC.
- Avaliación
 - A ordinaria contemplada na programación.

Escenario semipresencial

- Actividade lectiva
 - No centro non existen subgrupos con alternancia na asistencia.
 - Alumnado en corentena.
 - Flexibilización de prazos.
 - Atención individualizada na aula virtual e videoconferencias.
- Avaliación
 - A ordinaria contemplada na programación coa flexibilización necesaria.
- Alumnado sen conectividade
 - Aínda que o curso pasado non se dera a circunstancia, as tarefas se entregarían en formato papel por procedemento arbitrado polo centro e respectando as directrices sanitarias correspondentes.

Escenario non presencial

- Actividade lectiva
 - Ampliación de prazos.
 - Atención na aula virtual e videoconferencias.
 - Redución de contidos no caso de prolongarse no tempo.
- Avaliación
 - A ordinaria contemplada na programación coa flexibilización necesaria.
 - No caso de tratarse da Avaliación Final Ordinaria ou da Extraordinaria non habería exame final e a cualificación sería a correspondente aos traballos realizados.

- Alumnado sen conectividade
 - Aínda que o curso pasado non se dera a circunstancia, as tarefas se entregarían en formato papel por procedemento arbitrado polo centro e respectando as directrices sanitarias correspondentes.